

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
KULTTUURIALA

"TEKEE ITE NIIN SIINÄHÄN SITÄ OPPII PARHAITEN"

Toimintatutkimus säveltämisopetuksen kehittämisestä
yhdeksännen luokan musiikintunneilla

TEKIJÄ:

Matti Ritvanen

Koulutusala Kulttuuriala	
Tutkinto-ohjelma Taidepedagogiikan tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä Matti Ritvanen	
Työn nimi "Tekee ite niin siinähan sitä oppii parhaiten" – Toimintatutkimus säveltämisopetuksen kehittämistä yhdeksännen luokan musiikintunneilla	
Päiväys	11.5.2022
Sivumäärä/Liitteet	43/4
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Itä-Suomessa toimiva koulu	
<p>Opinnäytetyössä tutkitaan, millä tavoin säveltämisen opetus yhdeksäsluokkaisille kehittää tutkijan ammattitaitoa musiikinopettajana. Työ on laadullinen toimintatutkimus, jossa pyritään samanaikaisesti tutkimaan ja kehittämään säveltämisen opettajuutta oppilailta saadun palautteen ja työn itsearviointin avulla. Aihe tuli tutkijalle ajankohtaiseksi hänen aloittaessaan työnsä musiikinopettajana lukuvuoden 2021–22 alussa. Tutkimus on vahvasti opetustyöhön sitoutunut. Säveltäminen on myös tutkijalle henkilökohtaisesti merkittävää.</p> <p>Tutkimus toteutui suomalaisessa koulussa yhdeksäsluokkalaisten musiikintunneilla. Ryhmässä oli 13 oppilasta. Sävellysjakso kesti kymmenen oppitunnin ajan kevätlukukaudella 2022. Työympäristönä toimi koulun musiikkiluokka. Tutkimuksen aineiston muodostavat opetuspäiväkirja, oppilaiden haastattelut, sävellysharjoitukset ja tuntisuunnitelmat. Tutkimusmenetelmänä hyödynnetään haastatteluja ja osallistuvaa havainnointia. Aineiston analyysi tapahtuu sisällönanalyysin keinoin.</p> <p>Työn tuloksissa kuvataan tutkijan kokemaa ammattitaidon kehittymistä ja haasteita säveltämisopetuksessa. Kokemuksiin pohjautuen annetaan ehdotuksia muille opettajille säveltämisopetuksen kehittämiseksi. Tutkijan ammattitaito sävellyspedagogina kehittyi monipuolisesti. Oppilailta saatu palaute työstä oli pääosin positiivista. Tutkija koki osaavansa opastaa, inspiroida ja kannustaa oppilaita säveltämään ja heidän hyvä ryhmähenkensä ja motivoitunut asenteensa puolestaan innosti häntä. Ajoittain säveltämisen opetus tuntui tutkijan uran parhaimmilta hetkiltä. Työssä tuodaan esille oppilaiden kokemuksia ja toiveita säveltämisen opetukseen liittyen. Kaikille oppilaille muodostui jonkinlainen positiivinen näkemys säveltämisestä, vaikka siinä koettiin myös haasteita. Oppilaiden mielipiteisiin säveltämiskokemuksesta vaikutti vahvasti se, miten hyvin sävelharjoitukset heidän mielestään onnistuivat. Säveltämisopetuksen sujumiseksi onkin tärkeää, että jokainen oppilas löytää itselleen sopivan tavan säveltää.</p>	
Avainsanat säveltäminen, luovuus, musiikkikasvatus, säveltämiskasvatus, perusopetus, opetusmenetelmä	

Field of Study Culture	
Degree Programme Degree Programme in Art Pedagogy	
Author Matti Ritvanen	
Title of Thesis "You learn it best by doing it yourself" – Action study on the development of composition teaching in ninth grade music lessons	
Date 11.5.2022	Pages/Appendices 43/4
Client Organisation /Partner School in Eastern Finland	
<p>The thesis examines how the teaching of composition to ninth-graders develops the researcher's professional skills as a music teacher. The work is a qualitative action research that aims to simultaneously research and develop the teaching of composition through feedback from students and self-evaluation of the work. The subject became current for the researcher when he started working as a music teacher at the beginning of the 2021–22 school year. Moreover, the research is strongly linked to his work as a teacher. Composing is also personally significant to the researcher.</p> <p>The research was carried out in a Finnish school during ninth grade music lessons. There were 13 students in the group. The composition period lasted ten lessons in the spring semester of 2022. The work environment was the school's music class. The research material consists of a teaching diary, student interviews, composition exercises and lesson plans. Interviews and participatory observation are utilized as research methods. The material is analysed using content analysis.</p> <p>In summary, the work results describe the development of professional skills and the challenges experienced by the researcher when teaching music composition. Based on the experience, suggestions are given to other teachers to develop composition teaching. The researcher's professional skills as a composition teacher developed in many ways. The feedback from the students on the work was mostly positive. The researcher felt he was able to guide, inspire and encourage students to compose music. Importantly, their good team spirit and motivated attitude inspired him in turn. At times teaching composition felt like the best moments of the researcher's teaching career. The students' experiences and wishes regarding the teaching of composition are presented in the work. All students developed a positive view of composing, although they also experienced challenges. As indicated by the study results, the students' opinions about the composing experience were strongly influenced by how successfully they thought they managed the composition exercises. When teaching music composition, it is important that each student finds a suitable way to compose.</p>	
Keywords music composition, creativity, music education, music composition education, basic education, teaching method	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	5
2	SÄVELTÄMISOPETUKSEN ASEMA PERUSOPETUKSESSA	6
2.1	Käsitteet.....	6
2.2	Säveltäminen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa	6
2.3	Opettajien kokemukset säveltämisen opettamisessa.....	7
2.4	Oppilaiden kokemukset säveltämisen opetuksesta.....	9
2.5	Säveltämispedagogiikka musiikkikasvatuksen ammatillisessa koulutuksessa.....	11
3	SÄVELTÄMISEN POTENTIAALI JA PEDAGOGISET MENETELMÄT	13
3.1	Luovuuden ja säveltämisen potentiaali musiikinopetuksessa	13
3.2	Sävellysopetuksen edellytykset	14
3.3	Sävellysharjoitusten tarjonta	16
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	17
4.1	Tutkimuskysymys ja -menetelmä	17
4.2	Tutkimuksen toteutusympäristö	17
4.3	Tutkimusaineisto ja sen kokoaminen	18
4.4	Aineiston käsittely ja analysoiminen	19
4.5	Tutkimusetiikka.....	20
4.6	Tutkijan positio ja tutkimuksen luotettavuus	21
5	SÄVELLYSJAKSON TOTEUTUS	23
5.1	Sävellysjakson ja sävellysharjoitusten kuvailu	23
5.2	Oppilaiden kokemus.....	25
5.3	Oppilaiden palaute opetuksesta ja sävellysharjoituksista.....	28
5.4	Ehdotuksia säveltämisen opetuksen kehittämiseen	31
6	POHDINTA	35
	LÄHTEET.....	39
	LIITTEET.....	44
	LIITE 1: Sävellysharjoitukset	44
	LIITE 2: Tutkimuslupapyyntö	46
	LIITE 3: Opetuspäiväkirjaa ohjanneet kysymykset	47
	LIITE 4: Haastattelukysymykset oppilaille	47

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni tarkastelen säveltämisen pedagogiikkaa perusopetuksen musiikinopetuksen yhteydessä.

Säveltämisen pedagogiikka tuli minulle ajankohtaiseksi, kun aloitin työni musiikinopettajana lukuvuoden 2021–22 alussa. Valmistellessani tulevan lukuvuoden opetusta perehdyin Opetushallituksen julkaisemaan *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin*. Olin positiivisesti yllätynyt säveltämiselle annetusta merkittävästä painoarvosta (Opetushallitus 2014, 422–424). Säveltäminen on minulle henkilökohtaisesti tärkeää, mutta sen opetus oli minulle vierasta. Tutustuessani aiheeseen luin Heidi Partin ja Anu Aholan teoksen *Säveltäjyyden jäljillä – Musiikintekijät tulevaisuuden koulussa*. Hämmästyin luettuani, että opettajat kokevat säveltämisen opetuksen haasteelliseksi ja vain viisi prosenttia suomalaisista perusopetuksen musiikinopettajista opettaa säännöllisesti säveltämistä tunneillaan (Partti 2016c, 46, 49). Aloin pohtimaan, mitä haasteita mahdan itse kokea opettaessani säveltämistä. Epäilin säveltämisopetuksen olevan pedagogisesti vaikeampaa – mutta myös antoisampaa – kuin olemassa olevien kappaleiden soittamisen. Ajattelin, ettei auta kuin vain rohkeasti lähteä opettamaan.

Sain idean pitää yhdeksäsluokkalaisten oppilaitteni kanssa sävellysjakson kevätlukukaudella 2022. Työssäni kuvaan tämän sävellysjakson kulkua. Ohjasin oppilaita säveltämään kymmenen oppitunnin ajan neljää eri sävellystehtäviä hyödyntäen. Jakson aikana oppilaat sävelsivät, sanoittivat, sovittivat ja esittivät omia sävellyksiään sekä yksin että ryhmissä.

Tutkimuksessani haluan keskittyä pääasiassa säveltämiseen, sillä se on mielestäni täydellisin kanava tuoda omaa musiikillista luovuutta esiin. Koen ammatillisen kasvun olevan merkittävä syy paneutua aiheeseen, sillä minulla ei ollut aiempaa kokemusta tai osaamista ryhmässä tapahtuvan säveltämisen opettamisesta.

Opinnäytetyöni on laadullinen toimintatutkimus, jossa tarkastelen millä tavoin sävellysjakson aikana tapahtuva opetus kehittää ammattitaitoani musiikinopettajana. Tavoitteenani on parantaa osaamistani säveltämisen opettajana oppilailta saatavan palautteen ja oman työni arvioinnin avulla. Toivon saavani sävellysjaksoista opettamiseen kokemusta ja itseluottamusta, jonka avulla voin opettaa säveltämistä myös jatkossa. Työssäni pyrin vertailemaan kokemuksiani sävellysjakson aikana muiden opettajien vastaaviin, ja niitä peilaten antaa ehdotuksia säveltämisopetuksen kehittämiseen. Pohdin myös, kuinka säveltämisellä voidaan toteuttaa musiikinopetukselle määritellyjä tavoitteita. Lisäksi esittelen sävellysopetuksen tueksi kirjallisuudesta löytyviä sävellystehtäviä.

Pyrin tuomaan esille oppilaitteni kokemuksia ja toiveita säveltämisen opetukseen liittyen. Tutkimalla yhdeksäsluokkalaisten säveltämiskokemuksia yritän päästä sisälle heidän kokemusmaailmaansa ja pohtia heidän kanssaan käytettäviä oppimismenetelmiä (Kiilakoski & Honkatukia 2018, 25). Oppilaita haastatteleamalla voidaan saada tietoon millä tavoin he haluavat säveltää. Mitä enemmän sävellyspedagogiikan tutkimuksesta saatua tietoa otetaan käytäntöön, sitä parempaa ja merkityksellisempää opetus on (Muhonen 2016, 126).

2 SÄVELTÄMISOPETUKSEN ASEMA PERUSOPETUKSESSA

Tässä luvussa käyn läpi tutkimuksen keskeiset käsitteet ja kuvaan säveltämisen asemaa perusopetuksessa tapahtuvassa musiikin opetuksessa. Käyn läpi tutkimustuloksia opettajien ja oppilaiden kokemuksista säveltämisen opetukseen liittyen sekä avaan säveltämispedagogiikan tilaa musiikkikasvattajien koulutuksessa.

2.1 Käsitteet

Tutkimuksen keskeiset käsitteet ovat säveltäminen, luovuus, musiikkikasvatus, säveltämiskasvatus, perusopetus ja opetusmenetelmä.

Säveltäminen on uuden musiikillisen tuotoksen syntymiseen tähtäävää työskentelyä (Ojala & Väkevä 2013, 10–11) tai äänten järjestelemiseen liittyvää musiikillista kokeilua, jossa potentiaalisesti syntyy uusi musiikkiteos (Hartikainen 2018a, 5). Säveltäminen eroaa improvisoinnista siinä, että sävellystyötä voi muokata eikä sitä ole sidottu esittämiseen tai soittotaitoon (Paananen-Vitikka 2020, 65).

Luovuus tarkoittaa kykyä kehittää uusia ajatuksia ja ratkaista ongelmia omaperäisillä tavoilla. Luovuuteen liittyy taito arvioida mihin suuntaan ideointia kannattaa viedä ja joustavuutta vaihtaa ajattelua tai toimintaa sen mukaisesti. Kaikki voivat olla luovia ja luovuus voi johtaa uusiin asioihin, mutta työskentelytapa tai laatu ei välttämättä ole olennaista. Luovuuden edellytys on itsekritiikin unohtaminen ja ennakkoluulottomuus. (Uusikylä 2012, 19–20, 41; Paananen-Vitikka 2020, 63.)

Musiikkikasvatuksella tarkoitan tässä työssä perusopetuksessa tapahtuvaa musiikinopetusta. Säveltämiskasvatus on musiikinopetuksen osa-alue, jossa oppilasta ohjataan säveltämään eri tyylein, mutta samalla kannustaen säveltämään omaan tapaan. Säveltämiskasvatuksessa pyritään irtautumaan käsityksestä, että vain ammattisäveltäjillä olisi kyky ja oikeus säveltää. Yksilöllinen kasvu ja yhteisön luova vuorovaikutus on opetuksessa keskeistä. Säveltämiskasvatuksessa pyritään herättämään oppilaan omaa ääntä ja löytämään keinoja luoda jotain omaperäistä. Säveltämisen myötä oppilas voi ymmärtää itseään paremmin ja luoda identiteettiä osana laajemman musiikkikulttuurin uudistajana ja yhteiskunnan kehittäjänä. Kouluissa säveltämistä opetetaan alkeistasolla. Ammattisäveltäjäksi voi opiskella esimerkiksi Sibelius-Akatemiassa. (Unkari-Virtanen ym. 2020, 14; Ojala & Väkevä 2013, 10–11, 16.)

Perusopetus on kuntien järjestämää opetusta oppivelvollisuusikäisille, jonka tulisi olla valtakunnallisesti tasa-arvoista. Perusopetuksen tavoitteena on luoda perusta elinikäiselle oppimiselle ja kulttuuri-identiteetin rakentamiselle. (Opetushallitus 2014, 14–15, 18.)

Opetusmenetelmä tarkoittaa tapaa, jolla opettaja voi toteuttaa opetusta. Käyttämällä useita opetusmenetelmiä opettaja voi edesauttaa ja motivoida oppilaan oppimista. Opetusmenetelmät valitaan opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaan. (Hypönen & Lindén, 34). Tässä työssä opetusmenetelmiä ovat sävellysharjoitukseni (ks. liite 1).

2.2 Säveltäminen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa

Kouluissa tapahtuvaa opetusta ohjaa *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet* -asiakirja, jossa määritellään kunkin kouluaineen tehtävä, opetuksen tavoitteet, keskeiset sisältöalueet sekä arviointikriteerit. Niiden pohjalta kunnat, koulut ja opettajat muodostavat paikalliset opetussuunnitelmat,

joiden mukaisesti päivittäinen opetustyö käytännössä toteutuu. Opetussuunnitelman perusteet antavat opettajille vapauksia opetusmenetelmien valinnan ja aines sisältöjen aikataulutuksen suhteen. Opetussuunnitelman perusteiden tarkoitus on turvata opetuslaissa määrätty riittävä yhdenvertaisuus opetuksen laadussa koko Suomen alueella. Opetushallitus päivittää opetussuunnitelman perusteet kymmenen vuoden välein: tuorein ohjeistus (POPS 2014) on otettu opetuksessa käyttöön vuodesta 2016 alkaen. (Opetushallitus 2014, 3, 9–10; Perusopetuslaki 1998/628, 2 §.)

Opetussuunnitelman perusteissa musiikin opetuksen pääimmäisenä tehtävänä kaikilla ikäluokilla on ”luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen”. Opetus tähtää musiikillisten taitojen kehittämiseen, musiikin harrastamiseen ja musiikin kulttuurimerkitysten tulkitsemiseen. Musiikin opetuksessa tulisi huomioida oppilaiden musiikkimieltymykset sekä muu koulun toiminta, kuten eri oppiaineet ja koulun tapahtumat. Opetuksen myötä oppilaat kasvavat ihmisinä kehittäen yhteistyö- sekä ilmaisutaitojaan. Vuosiluokilla 7–9 opetus keskittyy musiikista syntyviin merkityksiin, tunteisiin ja kokemuksiin. Musiikillisen maailmankatsomuksen avartumista ja ”kriittistä musiikkikulttuurien lukutaitoa” kehitetään tutkimalla musiikillista viestimistä ja vaikuttamista sekä musiikin käyttöön liittyviä eettisiä ongelmia ja tekijänoikeuskysymyksiä. Ohjeistuksen mukaan oppilaiden tulisi päästä osalliseksi opetuksen suunnitteluun. (Opetushallitus 2014, 422.)

Luovalle tuottamiselle – kuten säveltämiselle, improvisoinnille ja sovittamiselle – on annettu musiikin opetuksessa merkittävä painoarvo. Sitä pidetään musiikillisen oppimisen peruspilarina ja edellytyksenä luovan musiikkisuhteen syntymiselle sekä oppilaan ajattelun ja oivalluskyvyn kehittymiselle. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan jokaiselle ikäluokalle tulisi tarjota säännöllisesti mahdollisuuksia säveltämiseen sekä muuhun omien ideoiden tuottamiseen kannustavassa ilmapiirissä. Tunneilla esitettävän ohjelmiston tulisi sisältää oppilaiden omia sävellyksiä. 7–9-luokkalaisten yhdeksi musiikin opetuksen tavoitteeksi on asetettu ”kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen”. Myös musiikin päättöarvioinnissa yhtenä hyvän osaamisen kriteerinä pidetään oppilaan kykyä luoda ”uusia musiikillisiä ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä”. (Opetushallitus 2014, 422–425.)

Aiempaan opetussuunnitelman perusteisiin (POPS 2004) verrattuna luovan tuottamisen painoarvon voidaan katsoa kasvaneen 7–9-luokkalaisten opetuksessa. Aiemmin musiikin tehtäväkuvauksessa ei ollut lainkaan mainintaa luovasta tuottamisesta. Musiikille määritellyissä tavoitteissa puhuttiin ”musiikillisesta keksinnästä” ilman tarkempaa määrittelyä improvisoinnista, sovittamisesta ja säveltämisestä. Musiikin oppiaineen keskeisten sisältöjen kohdalla nämä luovan tuottamisen muodot on kuitenkin nimetty osana ”omien musiikillisten ideoiden kokeilua”. Oppilaiden omien luovien tuotosten sisällyttämisestä ohjelmistoon sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä ”luovassa ilmaisullisessa käytössä sekä musiikin tekemisessä” ei ole mainintaa vanhassa ohjeistuksessa. Nykyisen ohjeistuksen mukaan keskeistä opetuksessa on ”omien ideoiden ja ratkaisujen kehittäminen”. (Opetushallitus 2004, 232–234; Opetushallitus 2014, 422–424.)

2.3 Opettajien kokemukset säveltämisen opettamisessa

Luovan tuottamisen osuus musiikin opetuksessa on ollut Suomessa vähäistä verrattuna muihin opetusmuotoihin: vuonna 2014 eli ennen nykyisin voimassa olevaa ohjeistusta opetussuunnitelman

perusteista tehdyssä tutkimuksessa todetaan, että musiikinopettajista jopa 98 prosenttia opettaa laulamista ja 92 prosenttia soittamista säännöllisesti tunneillaan, kun vain 5 prosenttia perusopetuksen musiikinopettajista sisällyttää säveltämistä säännöllisesti musiikintunteihin. Noin puolet opettajista opettaa säveltämistä, improvisointia ja sovittamista vain harvoin tai ei koskaan. (Partti 2016b, 13–14.) Toisaalta vuonna 2020 valmistuneessa maisterintutkielmassaan Henry Lightfoot toteaa aiemmista tutkimustuloksista poiketen, että vastavalmistuneet opettajat ottavat luovaa tuottamista mukaan opetukseen, vaikka kokevatkin sen opettamisen haasteellisenä (Lightfoot 2020, 2).

Miksi opettajat sitten eivät opeta säveltämistä aktiivisemmin? Oppilaiden koettu kiinnostuksen puute säveltämiseen ja toimimaton ryhmädynamiikka ovat merkittäviä esteitä säveltämiselle (Partti 2016b, 16). Musiikinopettajat kokevat haastavana markkinoida säveltäminen kaikille – erityisesti epämotivoituneille – oppilaille niin, että se ihanteellisesti sytyttäisi kipinän jatkuvaan säveltämiseen myös vapaaajalla (Tikkanen & Klami 2018, 21). Opettajalla ja yksittäisillä oppilailta voi olla erilaiset musiikkimaut ja tavat kuluttaa musiikkia. Musiikin suhteen ajan hermolla pysyminen voi lähentää opettajan ja oppilaiden musiikillisia kokemusmaailmoja, mutta vaatii opettajalta ylimääräistä panostusta. (Unkari-Virtanen ym. 2020, 39; Partti 2016b, 18.) Oppilaiden vastahakoisuudessa ei välttämättä ole kyse motivaation puutteesta. Luova tuottaminen vaatii uskallusta heittäytyä, mikä ei tule kaikille luonnostaan. Nämä oppilaat saattavat ajatella että he eivät osaa säveltää eivätkä halua edes yrittää sitä. Erityisesti ryhmäsäveltäminen vaatii uskallusta tuoda omaa ääntään esiin, mikä saattaa rajata introvertit sävellysprosessin ulkopuolelle. (Lightfoot 2020, 52.)

Opettajat kokivat säveltämiskasvatuksen olemattomuuden koulutuksessa ja oman kokemattomuuden säveltäjänä suurina haasteina. Vuonna 2016 julkaistussa tutkimuksessa 80 prosenttia opettajista sanoi, ettei heidän koulutuksensa sisältänyt lainkaan musiikin luovan tuottamisen pedagogiikkaa. (Partti 2016b, 16.) Musiikinopettajien koulutuksessa on nimenomaan keskitytty esittämään olemassa olevaa musiikkia. Ilmiö ei ole vain kotimainen. Opettajat Britanniassa sanovat koulutuksen olleen puutteellista säveltämispedagogiikan suhteen ja kokevansa haasteita säveltämisen opettamisessa (Berkley 2001, 128). Niin ulkomailla kuin Suomessakin opettajat kokevat joutuneensa itse selvittämään kuinka säveltämistä tulisi opettaa. (Berkley 2001, 128; Ojala & Väkevä 2013, 65.)

Opettajat kokevat säveltämistä vaikeuttavan isot ja musiikillisilta taidoiltaan sekalaiset opetusryhmät sekä resurssipuutteet ajan, soittimien ja musiikkiteknologian suhteen (Partti 2016b, 16). Monet opettajat kokivat haasteeksi fyysisen opetusympäristön soveltumattomuuden rakenteeltaan tai akustiikaltaan monen eri pienryhmän kanssa säveltämiseen. Usean oppilaan tai pienryhmän säveltäessä samassa tilassa syntyy kakofoniaa, mikä häiritsee kunkin ryhmän työtä. (Ojala & Väkevä 2013, 66.) Työrauhan ja keskittymisen ylläpito on haaste isoissa ryhmissä, erityisesti jos sävellysharjoitus vaatii itseohjautuvuutta (Unkari-Virtanen 2020b, 121). Tarkemman ohjeistuksen puutteessa opettajat saattavat kokea neuvottomuutta sen suhteen, kuinka opetussuunnitelmaa tulisi toteuttaa järjestelmällisesti ja säännöllisesti kaikki oppilaat huomioiden (Partti 2016b, 18; Unkari-Virtanen ym. 2020, 34; Hongisto & Laukkanen 2018, 36). Myös säveltämisen arviointi koetaan vaikeana (Partti 2016b, 16).

Haasteista huolimatta säveltämisen ohjaamista on kuvattu yhdeksi musiikkipedagogisen uran merkittävimmistä kokemuksista (Antila 2013, 112; (Ruthmann 2007, 43). Opettajat ovat kertoneet säveltämisopetuksessa onnistumisen olevan musiikin tuntien parasta antia, ja oppilaiden omien teosten

kuunteleminen on ollut hieno ja liikuttava kokemus (Lightfoot 48; Antila 2013, 112). Onnistumisen ja innostumisen hetket säveltämisen opetuksessa on hyvä huomioida ja ottaa niistä opiksi, sillä niistä voi muodostua ”positiivinen kehä, joka tukee kaikkien osallisten hyvinvointia” (Unkari-Virtanen ym. 2020, 27). Säveltäminen tekee opettamisesta mielenkiintoisempaa, kun tuttujen kappaleiden tilalle kehitetään uutta soitettavaa, laulettavaa ja kuunneltavaa. Rohkaisemalla oppilaita etsimään vahvuuksiaan opettaja pääsee todistamaan oppilaiden potentiaalin, mikä tuo merkityksellisyyttä ja mielekkyyttä omaan työhön. (Hartikainen 2018, 14.)

2.4 Oppilaiden kokemukset säveltämisen opetuksesta

Säveltämispedagogiikan tutkimus on painottunut opettajien näkemyksiin. Sen sijaan perusopetuksessa olevien oppilaiden säveltämiseen liittyviä kokemuksia ja varsinkin säveltämisen merkitystä ei ole laajasti tutkittu (Ojala & Väkevä 2013, 13). Musiikkikasvattaja ja musiikin tohtori Sari Muhonen pitää tärkeänä tutkia oppilaiden kokemuksia, sillä se voi johtaa merkityksellisempään opetukseen ja opetusmenetelmiin. Oppilaiden kokemukset säveltämisestä eivät välttämättä ole olleet sitä, mitä opettaja luuli todistaneensa. Kokemusten kuvailu voi auttaa oppilaita käymään läpi musiikillisia aktiviteettejaan rakentavassa mielessä. Oppilaille voi olla vahvoja ennakkokäsityksiä omista kyvyistään säveltäjinä, joten on tärkeää valita sävellysharjoituksia, jotka parantavat heidän itsekäsityksiään positiivisin tavoin. Muhosen mukaan musiikinopetuksen kantavan teeman tulisi olla oppilaan kyky nähdä itsensä elinikäisenä musiikillisena opiskelijana. Opetusmenetelmien tutkimusta tarvitaan, jotta löydetään keinoja, joilla kukin oppilas voi ottaa osaa musiikinopetukseen ja saada siitä positiivisia kokemuksia. (Muhonen 2016, 94–95.)

Vuonna 2011 eli ennen tällä hetkellä voimassa olevia opetussuunnitelman perusteita julkaistu *Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla* -seurantatiedonantaa antaa jonkinlaisen kuvan yhdeksäsluokkalaisten säveltämiselle antamastaan arvosta. Noin puolet (49 prosenttia) yhdeksäsluokkalaisista vastasi pitävänsä musiikilliseen keksintään (kuten säveltämiseen) osallistumista edes jonkin verran tärkeänä. Silti lähes puolet (47 prosenttia) yhdeksäsluokkalaisista vastasivat, etteivät ole lainkaan päässeet osallistumaan säveltämiseen tai muuhun musiikilliseen keksintään. (Laitinen, Hilmola & Juntunen 2011, 55, 58.)

Säveltämiseen mahdollisesti liittyvistä osa-alueista edes jonkin verran tärkeänä oppilaat pitivät: kokea onnistumisen iloa (77 prosenttia), kokea musiikillisia elämyksiä (69 prosenttia), oppia työskentelemään ryhmässä musiikin parissa (66 prosenttia), oppia kohtaamaan tunteitaan (65 prosenttia), kehittää mielikuvitusta (65 prosenttia), oppia keskustelemaan musiikista (64 prosenttia), oppia tuntemaan musiikin teoriaa (57 prosenttia). 25 prosenttia vastaajista vastasi keksivänsä musiikkia (säveltäen tai improvisoiden) edes joskus. (Laitinen ym. 2011, 58, 60.)

Muhonen haastatteli entisiä 1–6-luokkalaisiaan noin viisi vuotta sävellysopetuksen jälkeen. Tutkimustuloksissaan hän toteaa, että useilla oppilaille on edelleen vahvat käsitykset omasta toiminnastaan säveltämiseen liittyen. Oppilaat arvostivat mahdollisuutta osallistua tasavertaisesti säveltämiseen, mutta aktiivisuus oli sidoksissa oppilaan käsityksiin omista musiikillisista kyvyistään. Osa oppilaista piti säveltämistä merkityksettömänä, mutta osalle laulujen tekeminen oli vahva, opettavainen ja voimaannuttava musiikillinen kokemus. Säveltäminen synnytti näissä oppilaissa uuden ymmärryksen

potentiaalistaan luovina muusikkoina ja sai heidät kutsumaan itseään kykeneviksi säveltäjiksi. Oppilaat kokivat säveltämisen tukevan heidän kykyään harrastaa musiikkia. Muhonen toteaa säveltämisen voivan edistää musiikinopetuksen merkityksellisyyttä. Oppilaat kokivat laulujen dokumentoinnin (kuten nuotintamisen) tärkeänä ja se auttoi heitä pitämään merkitykselliset kokemukset paremmin muistissa. Oppilaat kuvailivat valmiita kappaleita omikseen. (Muhonen 2016, 94–96.)

Säveltäjyyden jäljillä - Musiikintekijät tulevaisuuden koulussa -julkaisussa kuvataan, miten suomalaiset musiikin ammattilaiset jalkautuivat eri peruskouluihin työstämään kappaleita opettajien ja oppilaiden kanssa. Kaikkien luokka-asteiden oppilaiden kokemukset olivat lähes kauttaaltaan positiivisia. Oppilaat vaikuttivat ”todella innostuneilta”, joskin osa koki omien kappaleiden säveltämisen ”kaukaiseksi ja liian vaikeaksi”. Toisaalta oppilaille avautui kappaleiden tekemisen prosessi, minkä he kokivat motivoivana ja sai heidät sitoutumaan ja ottamaan vastuuta. Osa jatkoi laulujen kirjoittamista ja biisien hiomista yhdessä soittamalla välitunneilla ja vapaa-ajallakin niin, että inspiraatio sanoittamiseen oli jopa häirinnyt yöunia. Yhdeksäsluokkalaisten oman sävellyksen esitys koulun kevätjuhlassa oli heidän mielestään ”mahtava lopetus yläasteelle”. Eräs opettaja piti projektissa tärkeimpinä sitä, että kaikki oppilaat saivat kokemuksen yhteisen kappaleen tekemisestä. Toinen opettaja kuvaa yhdessä tekemisen ja vuorovaihtuksen olleen projektissa tärkeintä. (Partti 2016a, 65–66, 71–74.)

Opettaessaan alakoululaisia musiikinopettaja ja musiikkikasvatuksen tutkija Hanna Nikkanen kertoo tulevan esiintymisen motivoineen oppilaita tekemään biisin loppuun sekä hiomaan sovitusta ja esitystä. Alueen koulujen yhteisessä konsertissa hän huomasi bändien saaneensa toisiltaan ideoita. Tämän konsertin todettiin myös helpottavan alakoulusta yläkouluun siirtymistä, kun bändit olivat puuhastelleet keskenään koko päivän. (Karjalainen-Väkevä & Nikkanen 2013, 69.) Musiikin aineenopettaja Mirja Karjalainen-Väkevä kertoo toteuttaneensa kahdeksäsluokkalaisten kanssa sävellysjakson, jonka jälkeen lähes kaikki oppilaat kuvailivat säveltämisen olleen mukavaa mutta samalla haasteellista. Oppilaat sanovat oppineensa säveltämisen myötä biisien tekemistä, soittamista ja ryhmätyöskentelyä. (Karjalainen-Väkevä & Nikkanen 2013, 73.)

Brittiläisen tutkimuksen mukaan kaikilla perusopetuksessa olevilla oppilailla on potentiaalia olla luova ja ottaa vastuuta sävellysprosessista. Osaavassa opetuksessa oppilaat voivat ottaa ensiaskeleet säveltämiseen. Kaikki hyötyvät kokemuksesta, riippumatta siitä miten pitkälle sävellysopetus kantaa. (Berkeley 2001, 135–136.)

Henry Lightfootin maisterintutkielmassa oppilaiden kerrottiin olevan ”innoissaan ja aidosti iloisia” kuunnellessaan ja soittaessaan omia kappaleitaan ryhmässä. Opettajat kertoivat olleensa yllättyneitä oppilaiden lahjakkuudesta säveltämiseen, erityisesti silloin kun oppilaiden musiikilliset taidot ovat aiemmin jääneet pimettiin. (Lightfoot 2020, 49, 51).

Kaisa Vokkolainen on opinnäytetyössään tutkinut säveltämisopetuksen myötä tapahtunutta oman opettajan ammattitaidon kehitystä. Vokkolainen koki musiikkioppilaitoksessa toteutuneen säveltämisopetuksen tuoneen varmuutta ja uusia mahdollisuuksia opettamiseen ja sen kehittämiseen. (Vokkolainen 2020, 2.)

Tuoreessa opinnäytetyössään Kati Tynkkynen kuvasi ensimmäisen luokan oppilaidensa kanssa tapahtunutta sävellyttämistä. Tutkimuksessa kaikki oppilaat kykenivät osallistumaan säveltämisprosessiin ja suurin osa oppilaista piti sitä myönteisenä kokemuksena (Tynkkynen 2022, 45).

Tutkimustuloksissa toistuu käsitys säveltämisestä yleensä positiivisena, mutta myös haastavana prosessina oppilaille. Säveltämisen merkittävyys vaihtelee. Toisille oppilaille säveltäminen on yhdentekevää, kun taas toiset kokevat suurta inspiraatiota omien sävellysten tekemiseen.

2.5 Säveltämispedagogiikka musiikkikasvatuksen ammatillisessa koulutuksessa

Musiikkikasvattajien koulutuksessa tulisi huomioida säveltäminen, jotta opettajilla syntyy omakohtaista kokemusta säveltämisestä sekä keinoista sen opettamiseen. Opettajien tulee uskoa pystyvänsä säveltämään itsenäisesti ja myös oppilaidensa kanssa. Opettajan luottamus taitoihinsa luoda uutta musiikkia ja opettaa säveltämistä voi olla merkittävämpää kuin hänen varsinainen tietotaitonsa säveltämisestä. (Partti 2016b, 21) Perusopetuksessa tapahtuva säveltäminen on tärkeää, sillä mitä nuorempana säveltäminen aloitetaan, sitä luontevammaksi osaksi musiikin harrastamista se tulee ja kynnyksen sen toteuttamiseen ei kasva niin suureksi. Varsinkin ryhmäsäveltäminen tulisi huomioida paremmin musiikin opettajien koulutuksessa. (Partti & Westerlund 2013, 30.)

Vuonna 2016 voimaantulleiden *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden* myötä musiikkioppilaitokset vaikuttavat vastanneensa tarpeeseen lisätä säveltämispedagogiikan opettamista. Musiikin aineenopettajana toimiminen edellyttää musiikkikasvatuksen opintojen suorittamista. Vuonna 2022 Suomessa musiikkikasvatusta voi opiskella Oulun ja Jyväskylän yliopistoissa sekä Sibelius-Akatemiassa. Kukin oppilaitoksista huomioi luovan tuottamisen musiikkikasvatuksen tutkinto-ohjelmissaan. Luovaan tuottamiseen liittyvät kurssit voi jakaa päämääriltään kahteen ryhmään: säveltämisen pedagogiikkaan ja opettajaopiskelijan omien sävellyks- ja sovittamistaitojen kehittämiseen liittyviin kursseihin. Kunkin yliopiston musiikkikasvatuksen perusopintoihin kuuluu pakollisena luovan tuottamisen pedagogiikkaan liittyvä opintojakso, joissa opiskelijat oppivat suunnittelemaan ja toteuttamaan säveltämiseen, sanoittamiseen ja improvisointiin liittyvää opetusta (Oulun yliopisto; Jyväskylän yliopisto [1]; Taideyliopisto [1] julkaisuajat tuntemattomia).

Opintokokonaisuuksiin kuuluu myös säveltämiseen ja sovittamiseen liittyviä opintojaksoja, jotka painottuvat opiskelijan sävellystaitojen kehittämiseen. Pakollisiin opintoihin kuuluu sovituspintojakso, jossa tavoitteena on oppia musiikkiteknologiaa hyödyntäen säveltämään ja sovittamaan erilaisten oppilasryhmien taidoille ja koulusoinvalikoimalle sopivaa tyylinmukaista musiikkia (Jyväskylän yliopisto julkaisuaja tuntematon [2]). Jyväskylän yliopisto tarjoaa vapaasti valittavana Musiikillinen luovuus -opintojaksoa, joka avaa musiikillisen luovuuteen liittyvää tutkimusta ja sen suhdetta tieteeseen ja muihin taiteisiin (Jyväskylän yliopisto julkaisuaja tuntematon [3]). Sibelius-Akatemia tarjoaa tarkempia sävellysopintojaksoja, kuten Tietokoneavusteinen säveltäminen-, Elektroakustinen sävellyks- sekä Akusmaattisen musiikin sävellyks ja teoria -opintojaksot (Taideyliopisto julkaisuaja tuntematon [2]).

Korkeakouluopetuksen lisäksi säveltämisopetusta on erityisesti viimeisen kymmenen vuoden ajan viety eteenpäin erilaisten hankkeiden avulla. Opetushallituksen rahoittamassa ja Metropolia Ammattikorkeakoulun ohjaamassa Säpe – säveltämisen pedagogiikka -täydennyskoulutuksessa (toteutettu 2016–2021) musiikkioppilaitosten opettajat pyrkivät yhteistyössä luomaan uusia menetelmiä arkiseen

sävellystyöhön oppilaiden kanssa. Biisipumppu-hankkeessa (toteutettu 2014–16) tunnetut suomalaiset lauluntekijät jalkautuivat luokkiin tekemään biisejä yhdessä peruskouluoppilaiden kanssa. Vuodesta 2011 lähtien toteutetussa Kuule minä sävellän -hankkeessa musiikinopettajat ovat yhdessä nuorten säveltäjien kanssa jalostaneet heidän teoksiaan ammattimaisten orkestereiden ja yhtyeiden esitettäväksi. (Unkari-Virtanen 2020a, 8, 112)

Kokemukseni perusteella säveltämisen puutteellisuus ei ole pelkästään perusopetuksen ongelma, vaan se jää melko olemattomaksi myös musiikin ammattiopinnoissa. Olen opiskellut musiikkia peruskouluissa, konservatorion perusopetuksessa sekä ammattikorkeakoulun musiikkipedagogikoulutuksessa. Opiskeluni aikana ryhmä- ja yksilöopetuksen musisointi painottui lähes kokonaan olemassa olevien teosten opetteluun, varsinkin klassisen musiikin puolella. Säveltämistä ja muuta luovaa toimintaa – musiikin tulkintaa lukuun ottamatta – ei juuri harjoitettu. En muista omalta taipaleeltani piano-oppilaana yhtään hetkeä, jolloin olisimme opettajan kanssa säveltäneet omia kappaleita, vaikka konservatorion jazzpianotunneilla improvisoimme. Ammattikorkeakoulussa opintoihin sisältyi kaksi luovan tuottamisen kurssia, joista en kuitenkaan koe saaneeni omassa opetuksessa hyödynnettäviä työkaluja. Kuten musiikkikasvatuksen professori Heidi Partti toteaa teoksessa *Säveltäjyyden jäljillä*, on ironista että musiikkiopinnot voivat perustua lähes täysin muiden kappaleiden esittämiseen, samalla kun kuvaamataidon ja äidinkielen tunneilla luodaan omia taideteoksia ja kirjoituksia (Partti 2016c, 42).

3 SÄVELTÄMISEN POTENTIAALI JA PEDAGOGISET MENETELMÄT

Tässä luvussa käyn läpi säveltämisen potentiaalia osana musiikin opetusta sekä sen positiivisia vaikutuksia ihmisen kehitykseen. Käyn läpi kirjallisuudesta löytyviä sävellysharjoituksia ja kuvaan, mitkä ovat hyvän sävellysopetuksen edellytykset.

3.1 Luovuuden ja säveltämisen potentiaali musiikinopetuksessa

Säveltämisessä pyritään ajattelemaan ja ratkaisemaan ongelmia innovatiivisesti, jotta saavutetaan omaperäistä musiikkia (Partti 2016d, 33). Tällöin ollaan kuuloaistin kanssa tekemisissä, mikä kehittää taitoa ajatella moniulotteisesti ja tehdä luovia taiteellisia päätöksiä (Coss 2019, 31). Oppilaiden kanssa omia kappaleita kirjoittamalla heille voidaan näyttää, että hekin voivat olla luovia hausalla tavalla (Partti & Ahola 2016, 39). Luovuustutkija ja kasvatustieteen emeritusprofessori Kari Uusikylän mukaan opettajien luova asenne opettamiseen on edellytys sille että oppilaiden ”luovuus voi kasvaa ja kukoistaa” (Uusikylä 2012, 164). Uusikylän mukaan luovuuden sallivassa ympäristössä oppilaiden negatiivisten tunteiden alta voi tulla näkyviin suuri määrä ”luovaa potentiaalia” (Uusikylä 2012, 169).

Teoksessa *Oivalluksia säveltämisen ja musiikkipedagogiikan ääreltä* kuvataan, ”säveltämiskasvattajan tehtävänä on kannustaa ja innostaa oppilaita oman potentiaalinsa löytämiseen ja tarjota näiden tavoitteita tukevia haasteita” (Unkari-Virtanen ym. 2020, 22). Antamalla kaikille oppilaille mahdollisuuden luovaan päätöksentekoon opettaja saa luovat aikomukset ja asenteet puhkeamaan kukkaan (Muhonen 2016, 95). Säveltäminen voi olla musiikinopetuksen punainen lanka, joka tukee muita oppisisältöjä ja on luonnollinen ja oppilaita kiinnostava osa opetusta kaikilla ikäryhmillä (Tikkanen & Klami 2018; Unkari-Virtanen ym. 2020, 38). Kuten säveltäjä ja musiikinopettaja Ilari Hongisto toteaa: ”Säveltämiskasvatuksen ydin on innostaminen musiikin tekemiseen, ja tätä kautta innostaminen musiikin ymmärtämiseen” (Unkari-Virtanen ym. 2020, 22). Positiivinen suhde säveltämiseen ja sen myötä luovuuden kehittämiseen mahdollistuu tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia toimia musiikin parissa luovasti koko opiskeluajan (Partti 2016c, 58; Muhonen 2016, 95).

Säveltämisen avulla oppilaat oppivat ymmärtämään ja arvostamaan luokkatovereitaan paremmin. Yhdessä säveltämällä oppilaat joutuvat yhteistyössä miettimään työn päämääriä, menetelmiä ja musiikillisia valintoja. Säveltäminen on oiva mahdollisuus harjoitella vuorovaikutusta erilaisten ihmisten ja näkemysten kanssa, mikä on tärkeä taito myös koulun ulkopuolella. (Partti 2016d, 33–34; Kuoppamäki 2013, 148.) Yhteissäveltäminen luo sosiaalisia taitoja ja ryhmähenkeä kehittäviä ihmistenvälisiä tilanteita, mikä innostaa oppilaita panostamaan musiikin opiskeluun enemmän (Lightfoot 2020, 50).

Säveltämisen ennalta-arvaamattomuus pakottaa oppilaat sietämään epävarmuutta ja oman mukaavuusalueen ulkopuolella toimimista, milloin voi löytää jotain uutta ajattelustaan (Lightfoot 2020, 50–51). Säveltäminen on jatkuvaa ääneen liittyvää ongelmanratkaisua, jossa pienet muutokset vaikuttavat kokonaisuuteen (Berkley, 2001, 122), joten se vaatii hyvin hienovaraista työskentelyä.

Säveltäminen vahvistaa musiikillisia taitoja, sillä se yhdistää monia musiikin tekemisen elementtejä, kuten instrumentin hallintaa, musiikin teoriaa ja musiikkiteknologiaa, ja se on hyvä tapa ymmärtää musiikin rakenteita, merkitystä ja tulkintaa (Berkley 2001, 119–120).

Säveltäminen on yksi lumoavimmista itseilmaisun keinoista. Sen avulla voi ilmaista asioita, joita ei voi pukea sanoiksi (Sintonen 2021, 7–9; Partti 2016c, 57). Oppilaita tulisi tutustuttaa säveltämiseen kaikilla ikäluokilla ja monin eri tavoin, sillä se voi osoittautua jollekin merkittäväksi itseilmaisun kanavaksi. (Sintonen 2021, 7–8). Säveltäminen ja sanoittaminen ovat erinomaisia keinoja tutustua itseän ja tuoda omia tunteitaan, kokemuksiaan, ajatuksiaan monipuolisesti esille (Sintonen 2021, 7–9; Unkari-Virtanen ym. 2020, 19; Laukkanen 2021, 12), jolloin edetään kohti musiikin opetukselle määriteltyä tavoitetta ”ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin” (Opetushallitus 2014, 423). Itseilmaisussa on kyse myös tahdon ilmaisemisesta ja itsensä tuomisesta nähdäksi ja kuulluksi, mitkä ovat yhteiskunnassa toimimisen kannalta tärkeitä taitoja (Sintonen 2021, 7–9).

Oman musiikin yhdistäminen esimerkiksi tanssimiseen tai videokuvaukseen tukee monitaiteellista työskentelyä ja teknologista osaamista. 54 prosenttia opettajista on kertonut yhdistäneensä musiikin luovaa tuottamista muihin oppiaineisiin, kuten äidinkieleen ja historiaan. Kappaleen säveltäminen ja musiikkivideon kuvaaminen yhdistää aineksia monista eri oppiaineista kuten musiikista, ilmaisutaidosta ja kuvataiteista. (Partti 2016b, 14–15.)

Musiikkitunneilla tapahtuvassa säveltämisessä ei välttämättä ole tarkoituksena tuottaa valmiita teoksia, vaan jo säveltämiseen tarttuminen on arvokasta ja luo ryhmän sisäistä kanssakäymistä, joka luo musiikillisia ja sosiaalisia merkityksiä (Partti 2016c, 57; Unkari-Virtanen ym. 16–17). Säveltämisopetuksen tärkeimpänä tavoitteena voi pitää oppilaiden motivointia oman musiikin tuottamiseen, soittamiseen ja musiikista nauttimiseen. Säveltäminen tuo oppilaat osaksi laajempaa musiikkikulttuuria (Unkari-Virtanen 2017, 5). Mahdollisesti joku oppilaista innostuu säveltämään kotonakin ja jopa kehittymään siinä menestyväksi ammattilaiseksi. (Hongisto & Laukkanen 2018, 37.) Musiikin luovan tuottamisen opetuksella voi siis olla vaikutusta kotimaisen musiikin viennin lisääntymiseen tulevaisuudessa. Luovuuden kehittämisen merkitys Suomen viennille, vetovoimalle ja menestymiselle on noteerattu valtioneuvoston tasolla (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 20).

Säveltämisellä on monia positiivisia vaikutuksia ja parhaimmillaan se kehittää oppilaan hyvinvointia usein eri tavoin (Partti 2016m, 23). Säveltäminen kehittää itsevarmuutta ja vahvistaa osaamisen tunnetta (Lightfoot 2020, 49). Itsensä toteuttaminen luovassa ympäristössä vailla pelkoa kriittistä tuottaa iloa ja merkitystä elämään (Kuusela 2009, 3). Säveltämisessä on kuitenkin lopulta kyse sen tuomasta ilosta, kun pääsee tekemään ja kuuntelemaan jotain omaa ja uutta. Positiivisista vaikutuksista tai muista tarkoituseristä huolimatta se itsessään on täysin riittävä peruste säveltää (Sivonen 2016, 39).

3.2 Sävellysopetuksen edellytykset

Historiallisesti – ja jossain määrin nykyäänkin – säveltämistä on pidetty toimintana, joka edellyttää ihmelapsena syntymistä tai pitkällistä harjoitusta ennen kuin luovaa tuottajaa voitiin kutsua säveltäjäksi. Musiikillinen tuotos hyväksyttiin sävellykseksi vasta kun se oli kirjoitettu nuoteiksi. Nykyaikana musiikkikasvattajat pitävät säveltämistä mahdollisena ja sallittuna kaikille – myös musiikkiopintojen vasta-alkajille – eikä se vaadi aiempia taitoja, vaan rohkeaa tarttumista tekemiseen. (Unkari-Virtanen 2017, 5.) Taitojen määrä tai syy sävellystyön takana ei määrittele säveltämistä, vaan kaikkea uuden

musiikin luomiseen pyrkivää tekemistä voidaan kutsua säveltämiseksi ja sen toiminnan tulosta sävellykseksi (Unkari-Virtanen ym. 2020, 15–17).

Säveltämisopetuksen tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisuus luovaan musiikin tuottamiseen, ohjata heitä havainnoimaan musiikin syntyprosesseja ja työskentelytapojaan säveltäjinä, antaa oppilaille itseluottamusta musiikintekijöinä ja dokumentoida oppilaiden musiikillisia luomuksia (Unkari-Virtanen ym. 2020, 23; Muhonen 2013, 84). Oppilailla saattaa olla vahvat ennakkokäsitykset omista kyvyistään säveltäjinä, joten opettajan tulisi pyrkiä hyödyntämään harjoituksia, jotka kehittävät oppilaiden positiivista käsitystä itsestään ja luovat ajatuksen elinikäisestä musiikillisesta oppimisesta. Sävelharjoituksia tulisi hyödyntää monipuolisesti, jotta mahdollisimman moni löytäisi itselleen sopivan keinon olla luova. (Muhonen 2016, 94–95.) Olennaista ei ole, syntykö säveltämisopetuksen myötä valmis kappale, vaan tärkeintä on luova toiminta itsessään (Sintonen, 2021, 9; Sivonen 2016, 39).

Luovuus herää henkiin ryhmässä, jossa oppilaiden ja opettajan kesken vallitsee avoimuus, luottamus ja kunnioitus (Uusikylä 2012, 164, 172; Unkari-Virtanen ym. 2020, 24). Luovuuden tappaa pakottaminen, arviointi ja vertailu, kilpailu, pilkka, rajoitukset ja kiire (Uusikylä 2012, 164; Hartikainen 2018, 10–12). Luovan työn arvo näkyy siinä, onko tekijä omasta mielestään luonut jotain miellyttävää, joka kertoo jotain hänestä itsestään (Uusikylä 2012, 45).

Säveltämisopetuksen onnistumisessa opettajan osaamistasoa tärkeämpää on rohkea heittäytyminen oman mukavuusalueen ulkopuolelle, kohti ”luovaa hulluutta” (Antila 2013, 112). Edellytyksenä säveltämisopetuksen onnistumiselle on oppilaan motivointi, arvostus, huomiointi, vertaistuki sekä valmis työ, joka saa tunnustusta sekä säveltäjältä itseltään että muulta luokalta (Muhonen 2013, 92). Cossin mukaan omaperäinen säveltäminen edellyttää äänen käsittelyä oppilaalle merkityksellisillä tavoilla, musiikillisen ilmaisun monipuolisuutta sekä innovatiivista ajattelukykyä. Hän kuvaa luovan ajatteluprosessin neljä vaihetta, jotka ovat uusien musiikillisten ideoiden kuvittelu, alitajuinen ideoiden käsittely, ideoiden muotoilu ja hiominen sekä viimeistely. (Coss 2019, 30.) Aikarajoilla voi kuitenkin olla myös positiivinen vaikutus säveltämisen valmistumiseen (Partti 2016a, 70).

Partin (2016b, 19–20) mukaan yhdessä säveltämistä voidaan pitää edellytyksenä sävellysprosessin onnistumiselle. Erityisesti populaarimusiikin piiristä löytyy monia menestyksekkäitä sävellyskumppanuuksia, kuten John Lennon ja Paul McCartney, Carole King ja Gerry Goffin sekä Benny Andersson ja Björn Ulvaeus. Sintonen (2021, 9) toteaa, että on ideoiden jakaminen ja toiminnan joustavuus ovat hyödyksi yhdessä säveltämiseksi. Säveltämiseen osallistuvien vuorovaikutuksessa voi syntyä ”niin musiikillisia kuin sosiaalisia merkityksiä” (Unkari-Virtanen ym. 2020, 17).

Säveltämisopettajan tehtävä on ohjata oppilaita tekemään omia päätöksiään säveltämisprosessin eteenpäin viemiseksi. Opettajan tulee pilkkoa monivaiheinen säveltäminen hallittavissa oleviksi askeliksi. (Berkley 2021, 127; Lightfoot 2020, 44.) Säveltämisen pitäminen mielekkäänä edellyttää opettajalta ymmärrettävää ohjeistusta ja työn rajausta (Lightfoot 2020, 47; Unkari-Virtanen ym. 2020, 31). Analyttiset kuunteluharjoitukset ja tutustuminen eri tyylilajeihin auttavat pääsemään alkuun säveltämisessä (Ruthmann 2007, 40). Opettajalla tulee olla tuntosarvet tarkkana sen suhteen, miten paljon ja mihin suuntaan oppilaan työtä ohjaa. Opettajan innostunut asennoituminen, epävarmuuden sietokyky ja aiempi sävellystausta ovat merkittäviä voimia opetuksen onnistumisen kannalta. Säveltäminen

edellyttää rohkeutta myös oppilailta. Tutkimuksessa opettajat kokivat pienet opetusryhmät välttämättömiksi, jotta he ehtivät auttaa yksittäisiä oppilaita. Opettajat huomioivat myös opetustilan sopivuuden säveltämiseen sekä musiikkiteknologian, älylaitteiden ja soittovälineiden kunnon ja saatavuuden tärkeiksi opetuksen kannalta. (Lightfoot 2020, 47–48.)

Säveltämisen ohjauksen myötä opettaja voi itsekin oppia uutta. Olennaista on keskinäisen kommunikoinnin kautta tutustua oppilaisiinsa paremmin ja päästä jyvälle heidän kokemuksistaan (Unkari-Virtanen ym. 2020, 24–25). Tärkeämpää kuin mitä opettaja tekee, on se, mihin hän saa oppilaat pystymään (Coss 2019, 29).

3.3 Sävellysharjoitusten tarjonta

Sävellysharjoituksia löytyy monipuolisesti kirjallisuudesta ja internetistä. Opettajat ovat toivoneet ”jippoja, niksejä” sävellysharjoituksiin, joita voisi hyödyntää lyhyessä ajassa ja heterogeenisissä ryhmissä (Partti 2016b, 17).

Sävellyspedagogiikan tietopankki Opus1 (www.opus1.fi) sisältää runsaasti tietoa ja erilaisia harjoituksia säveltämiseen ja sen opetukseen. Harjoitukset on jaoteltu vaikeustason mukaan vasta-alkajista edistyneisiin ja syventäviin. Sopivien harjoitusten löytämistä helpottaa mahdollisuus rajata tehtäviä ryhmän koon, harjoituksen vähimmäiskeston ja saatavissa olevien välineiden mukaan (esimerkiksi oma ääni, oma soitin, lyömäsoittimet ja tietokone). Harjoituksia on jaoteltu eri kategorioiden mukaan, kuten kuunteleminen, musiikin elementit, notaatio ja tyylilajit.

Suvi Hartikaisen toimittamista julkaisuista *Reseptejä säveltämisen ohjaukseen* (2017) sekä *Säveltäen ja soittaen - säveltämisen pedagogiikkaa musiikkioppilaitoksiin* (2018) löytyy useita kymmeniä mielikuvituksellisia sävellysharjoituksia. Harjoituksen mukaan ne sopivat eri luokka-asteille perusopetuksessa, mutta myös musiikkileikkikouluun ja musiikkioppilaitoksiin. Kunkin harjoituksen kohdalla kuvataan, kenelle harjoitus on suunnattu, miten siihen tulee valmistautua ja kauanko siihen tulee varata aikaa. Työtavan kuvauksen lisäksi määritellään harjoituksen pedagoginen tavoite ja konkreettinen tuotos.

Opastajana säveltämisen polulla -julkaisussa (2021) kuvataan säveltämisopetuksen ”portaatt”, joiden mukaan opetuksessa tulisi edetä. Portaatt alkavat matalan kynnyksen harjoituksista ja etenevät taitojen kehittyessä vaativimpiin projekteihin. Kullekin portaalle on kuvattu sopiva sävellysharjoitus. (Nikali 2021, 35–42.) Julkaisussa annetaan myös vinkkejä ja harjoituksia laulujen sanoittamiseen (Laukkanen 2021, 12–17) ja improvisointiin (Aalto-Urantowka 2021, 24–30).

Oivalluksia säveltämisen ja musiikkipedagogiikan ääreltä -julkaisussa kuvaillaan muutama 10–12-vuotiaille tarkoitettu säveltämisharjoitus ja niidet onnistumiskriteerit sekä tavat hyödyntää luovuutta (Paananen-Vitikka 2020, 71). Roger G. Coss kuvaa julkaisussaan *Creative Thinking in Music* kolme matalan kynnyksen sävellysharjoitusta, joiden tavoitteena on ohjata oppilaat havainnoimaan ääniä, kuvittaa nuotteja ja keskittyneemmin kokeilla eri soittimien äänenmuodostustapoja.

Kuule, minä sävellän -koulutushankkeen kotisivuilta löytyy työpajaharjoituksia lasten ja nuorten ilmaisun ja tekemisen rohkaisuun sekä tarinankerrontaan ja musiikillisten ideoiden lämmittelyyn (www.kuuleminasavellan.fi/tyopajaharjoituksia-ohjaajien-ja-opiskelijoiden-kanssa).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa määrittelen tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymyksen, -menetelmät ja toteutusympäristön. Pohdin myös tutkimukseni eettisyyttä, luotettavuutta ja omaa positiotani tutkimuksen tekijänä.

4.1 Tutkimuskysymys ja -menetelmä

Opinnäytetyöni tutkimuskysymys on:

Millä tavoin säveltämisen opetus yhdeksäsluokkalaisten kehitti ammattitaitoa musiikinopettajana?

Opinnäytetyössäni tutkin musiikinopettajan ammattitaitoni kehittymistä yhdeksäsluokkalaisten oppilaitteni kanssa pidetyn sävellysjakson aikana. Tavoitteenani oli saavuttaa sellainen ammattitaidon taso, että pystyn luottavaisesti opettamaan säveltämistä myös jatkossa. Alkuperäinen suunnitelmani oli tutkia säveltämisen merkitystä oppilaille, jonka ajattelin tuottavan hedelmällistä tietoa säveltämisen opetuksen kehittämisen kannalta. Sävellysjakson edetessä laajensin tutkimukseni kohteen yleisesti ammattitaitoni kehittämiseen, sillä uskoin näin saavani aiheesta enemmän tietoa.

Toteutin opetuskokeiluna sävellysjakson, jonka avulla testasin säveltämisen opetusta ja sen kehittämistä. Tavoitteenani oli oppia ohjaamaan oppilasryhmääni säveltämään omaa musiikkia. Pyrin käymään läpi opetuksen kohteena olevien oppilaitteni kokemuksia ja pohdin opetuksen jatkokehittämistä heiltä saadun palautteen ja itsearvioinnin valossa. Pyrin antamaan muille opettajille ehdotuksia säveltämisen opetukseen kokemukseni perusteella. Opetuksessa ja sen arvioinnissa otin huomioon muiden opettajien kokemat haasteet (ks. luku 2.3) ja *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet* (ks. luku 2.2).

Työni on laadullinen toimintatutkimus, sillä pyrin samanaikaisesti tutkimaan ja kehittämään säveltämisen opettajuuttani. Tutkimukseni on vahvasti opetustyöhöni sitoutunut ja pyrkii ratkaisemaan esiin nousevia ongelmia reaaliaikaisesti. Tutkimuksessa aktiivisesti mukana olleet tutkittavat olivat samanaikaisesti oppilaitani, joiden kanssa olin koko tutkimuksen ajan tiiviissä yhteistyössä. (Ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c.) Tutkimukseni ei tähtää yleistykseen, mutta pyrin lisäämään ymmärrystä säveltämisen opetuksesta erityisesti yhdeksäsluokkalaisten.

4.2 Tutkimuksen toteutusympäristö

Tutkimukseni toiminnallinen osuus toteutui suomalaisessa koulussa yhdeksännen luokan lukujärjestyksen mukaisilla musiikintunneilla pidetyn sävellysjakson aikana. Ryhmässä oli 13 oppilasta, eli se on oppilasmäärältään pienempi kuin keskimääräinen 19 oppilaan yläkoululuokka (OECD 2021). Olin opettanut kyseistä luokkaa noin puolen vuoden ajan ennen tutkimuksen aloittamista. Yksi oppitunti kesti 45 minuuttia. Sävellysjakso kesti kymmenen oppitunnin ajan kevätlukukaudella 2022.

Työympäristönä toimi koulun musiikkiluokka, jonka soitinvalikoimaan kuului akustisia kitaroita, sähkökitara, kaksi sähköbassoja, ukuleleja, kanteleita, akustinen piano, sähköpiano, laulumikrofonit ja äänentoisto sekä erilaisia rytmi- ja puhallinsoittimia. Musiikkiluokka oli yhtenäinen tila, jonka yhteydessä ei ollut harjoitteluhuoneita. Tarvittaessa oppilaiden muodostamat pienryhmät pystyivät

työskentelemään musiikkiluokan viereiselle käytävällä ja läheisessä ruokailusalissa. Luokassa ei ollut lainkaan iPadeja tai muuta oppilaiden käytettävissä olevaa tietotekniikkaa.

4.3 Tutkimusaineisto ja sen kokoaminen

Tutkimukseni aineiston muodosti opetuspäiväkirjani, oppilaiden haastattelut sekä sävellysharjoitukset ja tuntisuunnitelmani.

Ensimmäisellä sävellystunnilla, ennen varsinaisen sävellystyön aloittamista kartoitin oppilaiden käsitteitä ja kokemuksia säveltämisestä keskustelemalla heidän kanssaan ryhmässä. Aiemmassa tutkimuksessa opettaja on kokenut tällaisen kyselyn antaneen opettajalle hyödyllistä tietoa oppilaiden ohjaukseen liittyen (Karjalainen-Väkevä & Nikkanen 2013, 69).

Oppituntien aikana hyödynsin osallistuvaa havainnointia aineiston keruussa. Havainnointini oli aktiivista toimiessani samaan aikaan tutkittavien opettajina. Opettajana minun ei ollut mahdollista olla tilanteessa samanaikaisesti ulkopuolisena tutkijana. Vaikka oppilaat olivat tietoisia roolistani tutkijana, en kuitenkaan usko, että he toimivat sen takia tavanomaisesta poikkeavalla tavalla. Ajattelen näin, sillä sävellysjaksomme aikana tutkimuksestani ei ollut kovin usein puhetta. (Ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a; Vilmilä 2018, 89.) Kiinnitin huomiota oppilaiden toimintaan: millä tavoin he sävelsivät ja musisoivat, miten aktiivisilta he vaikuttivat, mitä he tekivät yhdessä ja miltä heidän yhteistyönsä vaikutti. Otin huomioon myös oppilaiden kanssa käydyt keskustelut ja heidän keskinäiset mainintansa säveltämiseen tai sävellysharjoituksiin liittyen. Opettaessani en useinkaan pystynyt kirjaamaan mielenkiintoisia seikkoja heti ylös, vaan pyrin pitämään ne muistissani tunnin loppuun asti. Kunkin oppitunnin jälkeen kävin läpi mietteet säveltämisprosessin etenemisestä, oppilaiden toimintatavoista, julki tuoduista mielipiteistä sekä omasta työskentelystäni opetuspäiväkirjaani (ks. liite 3). Huomioin tehdyt harjoitukset ja näkemykseni siitä, miten oppilaat niihin mielestäni suhtautuivat ja miten harjoitukset onnistuivat säveltämisen näkökulmasta. Kävin myös läpi mitä kehitettävää toiminnassamme mielestäni oli. Sanelin päiväkirjamerkintäni kännykän ääninauhuriin heti oppitunnin loputtua, litteroin ne tekstitiedostoon kotiin päästyäni ja poistin äänitiedostot. Pidin sanelua parhaana vaihtoehtona, sillä kirjoittamiseen verrattuna se on nopeampaa. Sanelu on myös melko vaivatonta erityisesti pitkän opetuspäivän jälkeen, jolloin ajatukset ovat vielä tuoreessa muistissa. Opetuspäiväkirja toimi sävellysjakson ja oman toimintani refleктоimisen apuna.

Sävellysjakson päätteeksi haastattelin oppilaita (15. ja 21.4.2022) heidän kokemuksistaan ja mielipiteistään sävellysjaksoon ja sen kehittämiseen liittyen (ks. liite 4). Haastatteluissa oppilaat antoivat palautetta opettajuudestani, tietoa sävellysjakson etenemisestä sekä säveltämisen merkityksestä. Pidin haastattelut koulun musiikkiluokassa, missä sävellystuntimme olivat. Ajattelin sen olevan luonnollinen ja turvallinen paikka haastatteluihin. Haastatteluihin osallistui kaikki tutkittavat yhtä lukuun ottamatta. Oppilaat saivat osallistua haastatteluun yksin, parin kanssa tai kolmen hengen ryhmänä. Haastatteluja oli yhteensä kahdeksan, ja ne olivat kestoiltaan 20–25 minuuttia. Äänitin haastattelut kännykän ja iPadin ääninauhureilla tai tein niistä muistiinpanoja, mikäli oppilas ei halunnut että haastattelu äänitetään.

Arvelin haastattelun tuottavan parempaa ja laajempaa aineistoa kuin esimerkiksi kyselylomakkeen, sillä ajattelin nuorten mieluummin keskustelevan kuin kirjoittavan kokemuksistaan (ks. Honkatukia

2018, 149). Kyselylomakkeessa oppilaiden vastaukset olisivat mahdollisesti jääneet vähäsanaisemmiksi kuin haastatteluissa. Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja, mikä salli myös jatkokysymysten kysymisen oppilailta ja se herätti mielenkiintoista keskustelua aiheista, jotka olisivat muuten jääneet käsittelemättä (Honkatukia 2018, 153). En käynyt joka haastattelussa järjestelmällisesti kaikkia ennakkoon kirjoittamiani kysymyksiä läpi, vaan haastattelujen edetessä keskityin tiettyihin kysymyksiin, joiden huomasin antavan oppilailta merkittävimmät vastaukset tutkimuskysymyksen kannalta. Haastateltaessa ja siihen valmistautuessa koin olevan hyötyä siitä, että minulla on kokemusta säveltämisestä, sillä pystyin pohtimaan kysymyksiä osin siltä kantilta, että mitä haluaisin minulta kysyttävän säveltäjänä. Käytin paljon aikaa haastattelukysymysten ja niiden järjestyksen muotoiluun, vaikka lopulta en pitäytynytään alkuperäisessä kysymysjärjestyksessä. Pysin muotoilemaan kysymykset avoimiksi, jotta niihin ei voisi vastata vain myöntävästi tai kieltävästi. Järjestin kysymykset tiettyjen pääteemojen alle, joihin etsin vastauksia. (Ks. Honkatukia 2018, 157, 162.)

Annoin oppilaille mahdollisuuden osallistua haastatteluun myös parin kanssa tai kolmen hengen ryhmänä, jotta oppilaan mahdollinen jännitys haastattelutilanteeseen lievenisi ystävän seurassa ja keskustelua syntyisi muutenkin enemmän. Ryhmähaastatteluissa oppilaat muistuttivat toisiaan tapahtuneista asioista ja vaikuttivat keskustelemaan vapautuneemmin ja luontevammin. (Ks. Honkatukia 2018, 154–155.) En odottanut, että kysymykset herättäisivät suuria tunteita, ainakaan negatiivisia sellaisia. Olin aidosti kiinnostunut oppilaiden vastauksista, sillä olin odottanut haastattelutilannetta tutkimusprojektin alusta asti. (Ks. Pekkarinen 2018, 86.) Valmistauduin haastatteluun tekemällä ystäväni kanssa koehaastattelun, jossa nousi esiin ajatuksia haastattelun sujuvoittamiseksi. Haastatteluiden jälkeen aineistoa analysoidessani heräsi lisäkysymyksiä, joita olisi ollut mielenkiintoista kysyä oppilailta, mutta uuden haastattelutilanteen järjestäminen ei ollut aikataulullisesti mahdollista.

Työni aineistona ovat myös neljä kehittämäni sävellysharjoitusta ja tuntisuunnitelmani.

4.4 Aineiston käsittely ja analysoiminen

Kävin läpi päiväkirjasanelujen äänitiedostot siirtämällä ne kännykän sisäisestä muistista tietokoneelleni. Kävin läpi äänitiedostot käyttämällä vapaaseen lähdekoodiin pohjautuvaa Audacity-äänieditoria. En siirtänyt äänitiedostoja pilvipalveluihin. Päiväkirjasaneluista syntyi noin 12 sivua tekstiä. Kävin haastatteluiden käsittelyn läpi samaan tapaan. Aloitin siirtämälle äänitiedostot kännykän ja iPadin sisäisestä muistista tietokoneelleni ja kuuntelemalla ne Audacitylla. Kuunnellessani jouduin monesti palaamaan ääniraidassa taaksepäin tai hidastamaan sitä, jotta ymmärsin oppilaan puheen varmasti oikein. Toisinaan en saanut ääniraidalta selvää mitä oppilas sanoi. Tämä saattoi johtua epäselvästä puheesta tai oppilaan äänen hukkumista viereiseltä käytävältä kuuluvaan meluun. Jouduin jättämään kyseiset muutaman sekunnin pätkät pois aineistosta. Litteroin haastattelut Word-tiedostoihin, joita kertyi kahdeksasta haastattelusta noin 24 sivua.

Analysoin aineiston sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysissa tekstipohjaisesta aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, jotka edelleen kategorioidaan, käsitteellistetään ja kootaan laajemmiksi ajatuksiksi. Tavoitteena on huolellisen analyysin myötä sitoa tutkimuskohde perusteellisemmin tutkimusaiheeseen ja aiempiin tutkimuksiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.) Aloitin siirtämällä oppilaiden haastattelut ja opetuspäiväkirjani sisältävät Word-tiedostot laadullisen aineiston

analysoimiseen tarkoitettuun Atlas.ti-ohjelmaan. Lajittelen aineiston eri kategorioihin, jotka mielestäni olivat olennaisia tutkimuskysymykseen nähden. Pääkategoriat olivat säveltämisopetus, sen haasteet ja kehityskohteet, oppilaiden palaute opettajalle, kokemuksen kuvailu ja säveltämisen merkitys oppilaille. Merkkasin myös lukuisia alakategorioita (ks. taulukko 1).

TAULUKKO 1. Aineiston analyysin kategoriat

Pääkategoria	Alakategoria
Säveltämisopetus, sen haasteet ja kehityskohteet	Mukautuminen olosuhteisiin; Musiikinopetuksen tavoitteet; Opettajan rooli; Opettajan yleisfiilis toiminnasta; Opetuksen haasteet; Opetuksen kehittäminen; Opetuksen tavoitteet
Oppilaiden palaute opettajalle	Negatiivinen mielipide opetuksesta; Palaute sävellysharjoituksista; Positiivinen mielipide opetuksesta
Kokemuksen kuvailu	Ero aiempaan luovan tuottamisen opetukseen; Ero tavallisiin musiikintunteihin; Esiintyminen; Ilmapiiri; Konkreettiset opetushetket; Laulaminen; Luovuus; Opettajan näkemys oppilaiden toiminnasta; Oppilaan kokema haaste säveltämisessä; Oppilaan negatiivinen ajatus työskentelystä; Oppilaan positiivinen ajatus työskentelystä; Ryhmätyöskentely; Sanoittaminen; Soittaminen; Säveltäminen yksin
Säveltämisen merkitys oppilaille	Esiintymisen merkitys; Oppilaiden näkemys säveltämisestä jatkossa; Ryhmätyöskentelyn merkitys; Säveltämisen merkitys; Uuden oppiminen ja uudet kokemukset

Käytyäni Atlas.ti:ssä läpi koko aineiston siirsin aineistonpätkät kategorioittain raporttipohjaan. Aloin tiivistämään, yhdistelemään ja erottelamaan oppilaiden käsityksiä laajemmista teemoista ja yksittäisistä kysymyksistä, koko ajan peilaten aineistoa tutkimuskysymykseen ja aiempiin tutkimuksiin nähden. Pyrin aineistoa käsitellessäni tuomaan esille, mitä olimme tosiasiallisesti tehneet sävellysjakson aikana sekä oman ja oppilaiden näkemykseni tekemästämme työstä ja sen merkityksestä. Mielestäni oppilaat puhuivat pääosin eksplisiittisesti, eikä minun tarvinnut yrittää tulkita tai selittää mitä he tosiasiallisesti tarkoittivat. Harvoin kaikki oppilaat olivat yhtä mieltä mistään asiasta, joten kirjoittaessani kuvauksia oppilaiden kokemuksista olin tarkkana, että toin myös eriävät ajatukset esiin. (Ks. Honkatukia 2018, 165–166; Honkatukia, Kiilakoski & Suurpää 2018, 356.)

4.5 Tutkimusetiikka

Ennen tutkimuksen aloittamista perehdyin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiin periaatteisiin ja ihmistieteiden eettiseen ennakoarviointiin Suomessa*. Tutkimussuunnitelmani ei täyttänyt tunnusmerkkejä, jossa eettinen ennakoarviointi olisi ollut välttämätön, esimerkiksi mahdollisten riskitilanteiden syntymisestä tai tutkittavien fyysiseen koskemattomuuteen kajoamisesta. (Ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 16). Tutkimukseni toteutus edellytti tutkimusluvan saamista tutkittavilta oppilailta sekä koulun rehtorilta ja johtokunnalta. Tutkimukseen

suostuneet oppilaat sekä koulun rehtori allekirjoittivat tutkimusluvut kirjallisesti ja koulun johtokunta antoi hyväksyntänsä sähköpostitse (viikko 4, 2022). Kaikki tutkittavat olivat täyttäneet 15 vuotta, joten tutkimusluvan myöntämiseen riitti heidän suostumuksensa. Informoin kuitenkin tutkittavien huoltajia ennen tutkimuksen aloittamista ja jälleen ennen haastatteluiden tekemistä Wilma-verkkopalvelun välityksellä. (Ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 9.) Viestiini vastasi vain yksi huoltaja. Hän oli tutkimukseen myöntäväinen.

Kerroin oppilaille tutkimuksen toteutuksesta, tavoitteista, merkityksestä ja tutkimusluvan myöntämisestä musiikintunneillamme ennen tutkimuksen ja sävellysperiodin alkua (viikko 4). Selitin oppilaille, että tutkimuksen aikana seuraan heidän säveltämiseensä liittyvää toimintaa ja keskusteluja, minkä lisäksi haastattelen heitä tutkimuksen päätteeksi. Korostin tutkittaville sitä, että heillä on oikeus vapaaehtoisesti osallistua tai olla osallistumatta opetukseen, ja ettei tutkimuksesta kieltäytyminen vaikuta heihin tai esimerkiksi musiikista saatavaan todistusnumeroon negatiivisesti. Kerroin heillä olevan oikeuden myös keskeyttää tutkimukseen osallistuminen. Toin yllä mainitut seikat esille myös kirjallisessa tutkimuslupapyyntössä (ks. liite 2), jonka tutkimukseen suostuneet allekirjoittivat. Tutkimuslupapyyntössä painotin myös tutkimuksen anonyymiutta ja tutkimusaineiston säilytystä ja lopullista tuhoamista. (Ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8–9.)

Tutkimusluvut dokumentoitiin kirjallisesti. Tutkimuksessa ei kerätty muita henkilötietoja kuin tutkittavien etunimet, jotka pseudonymisoin ja joihin linkitin sävellystunnin tapahtumia ja lausuntoja. Ryhmän pienen koon takia tämän kirjallisen raportin haastattelusitaateissa ja oppituntien kuvailussa ei mainita kenenkään nimeä edes pseudonymisoina, jotta tutkittavat eivät voi tunnistaa toisiaan. Tutkimuksessa syntynyt haastattelu- ja muu aineisto tuhoaan tutkimuksen valmistuttua. (Ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 11–13.)

4.6 Tutkijan positio ja tutkimuksen luotettavuus

Sävellyspedagogiikan valinta opinnäytetyöni aiheeksi oli käytännöllistä, sillä säveltämisen opettaminen linkittyy vahvasti työhöni musiikkipedagogina. En ollut aiemmin opettanut säveltämistä ryhmille. Yksilöopetuksen puolella olin opettanut säveltämistä pienimuotoisesti, mutta en kovin järjestelmällisesti. Opetusmenetelmänä sävellyspedagogiikka oli minulle siis uutta. Säveltäminen opetusmuotona oli kuin kuvainnollinen elefantti huoneessa, joka on mielestäni hyvin merkittävä asia, mutta johon en ollut uskaltanut vielä kunnolla tarttua kokemattomuuteni ja säveltämisen jokseenkin epämääräisen luonteen vuoksi. Ajattelin tilaisuuden koitettua ja *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden* velvoittamana nyt olevan oikea aika paneutua aiheeseen syvemmin.

Tutkimusta tehdessäni olin samanaikaisesti tutkittavien musiikinopettaja. Olin ollut heidän opettajanaan noin puoli vuotta ennen tutkimuksen alkua. Tämä saattaa muodostaa ongelman tutkimuksen luotettavuuden kannalta, mikäli läheinen suhde vaikuttaa tutkittavien asenteisiin tai motivaatioon (Anttila 2006, 506). Uskon, että opettajaoppilassuhteestamme huolimatta oppilaat olivat rehellisiä tuodessaan esiin mielipiteitään opetuksesta sen aikana ja haastatteluissa. En ajattele heidän silotta- neen tai jättäneen kertomatta jotain negatiivista esimerkiksi sen takia, että en pahoittaisi mieltäni.

Toimintatutkimuksen luonteen mukaisesti osallistuin aktiivisesti tutkimuksen kulkuun. Halusin opetuksen ja tutkimuksen sujuvan hyvin, joten tämä saattoi alitajuisesti ohjata minua näkemään toimintani

positiivisemmin kuin ne ulkopuolisen havainnoijan mielestä mahdollisesti olisivat olleet. Vaikka en omaa opetustani ja oppilasryhmääni tutkiessani voinut olla täydellisen objektiivinen, tiedostin puolueellisen asenteeni tutkijana. Pyrin olemaan erityisen varovainen, että arvioin toimintaani totuudenmukaisesti. (Ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006d.) Uskon pystyneeni mahdollisimman objektiivisesti havaitsemaan onnistumisten lisäksi myös toimintani huonot ja kehitettävät puolet. Työn aiheen ollessa itsekehitys näiden huomioiden poisjättäminen olisikin ollut turhaa.

Tutkimus liittyy myös intresseihini säveltäjänä ja muusikkona. Olen toiminut säveltämisen parissa pitkään. Aloitin pianonsoiton noin kymmenvuotiaana ja melko pian sen jälkeen aloin itse tehdä omia kappaleitani. Sävellän vapaa-ajallani rock-, piano- ja kamarimusiikkia. Säveltäminen on minulle tärkeä kanava tuoda luovuuttani ja osaamistani esille. Musiikkiteoksen valmistuminen vahvistaa itsetuntoani ja muusikon identiteettiäni, minkä koen vahvasti omaksi. Alempaan korkeakoulututkintoon kuuluva opinnäytetyöni liittyi myös säveltämiseen: sävelsin musiikit ja soitin ne bändin kanssa Kuopion musiikkikeskuksella esitetyn Musiikki sisälläni soi -tanssiteoksen taustalla. Pyrin kuitenkin tutkimusta tehdesäni huomioimaan, että oppilaat eivät välttämättä jaa kiinnostustani säveltämiseen. Varmistuakseni tästä kysyin haastatteluissa oppilailta, mikä säveltämisen henkilökohtainen merkitys on heille.

Ennen tutkimuksen aloittamista pidin toteutumisen kannalta riskeinä oppilaiden kieltäytymistä tutkimuksesta tai heidän kyllästymistään säveltämiseen. Uskoin oppilaiden suostuvan tutkimukseen, mikäli painotan heille tutkimuksen anonyymiyttä ja perustelin tutkimuksen tarkoituksen heille yksityiskohtaisesti. Oppilaat olivat velvoitettuja osallistumaan opetukseen, ja säveltämisestä voitiin pitää välillä taukoa, keskittyen muihin opetusaiheisiin, mutta tähän ei ollut lopulta tarvetta.

Olin itse vastuussa oppilasryhmän opetuksesta ja tutkimuksen tekemisestä. Työhön ei sisältynyt kustannuksia.

5 SÄVELLYSJAKSON TOTEUTUS

Tässä luvussa kuvailen sävellysjakson toteutumista ja käytettyjä sävellysharjoituksia. Käyn läpi tutkimuksen tuloksia tutkimuskysymykseen ja tutkimuksen tavoitteisiin peilaten. Kuvailen ammatillista kehittymistäni ja kehityskohteita oppilailta saadun palautteen ja oman kokemukseni perusteella.

5.1 Sävellysjakson ja sävellysharjoitusten kuvailu

Olemattoman aiemman säveltämisen ryhmäopetuskokemukseni takia en osannut tarkasti ennakoida, kuinka sävellysjaksomme tulisi etenemään. Suunnittelin sävellysjakson aikataulun ennakkoon suuripiirteisesti. Halusin jättää aikatauluun väljyyttä harjoituksiin tarvittavan ajan pitkittyessä sekä yllättäviä käännteitä ja oppilaiden toiveita varten. Ennakkoon arvioin, että hyödyntäisimme kolmea eri sävellysharjoitusta. Lopulta kymmenen oppituntia kestäneen sävellysjaksomme aikana ohjasin oppilaita tekemään omia kappaleita neljän eri sävellysharjoituksen avulla (ks. taulukko 2 ja liite 1). Alkuperäinen suunnitelmani oli oppilaiden kanssa valita sävellyksistä muutamia heidän suosikkejaan, joita he olisivat voineet harjoitella koko ryhmän kesken erilaisin bändikokoonpanoin, äänittää ammattimaisempaa äänituskalustoa hyödyntäen ja esittää koulun kevätjuhlassa. Viimeisen sävellystehtävän pitkittyessä ei äänittämiseen kuitenkaan jäänyt aikaa, mutta kirjoitushetkellä sävellysten esittäminen myöhemmin järjestettävässä kevätjuhlassa on mahdollista.

TAULUKKO 2. Sävellysjakson aikataulu

Kuukausi (2022)	Viikkonumero	Oppitunnin järjestysluku	Käytännön osuus
Helmikuu	5	1	Pohjustus säveltämiseen, 1. sävellysharjoitus (elokuvamusiikki)
	6	2	1. sävellysharjoituksen esitykset, 2. sävellysharjoitus (lastenlaulu)
	7	3	2. sävellysharjoitus (opettaja sairaana)
	8	4	2. sävellysharjoituksen esitykset, 3. sävellysharjoitus (punkbiisi)
Maaliskuu	9	5	3. sävellysharjoitus (opettaja sairaana)
	10 (talviloma)		
	11	6	4. sävellysharjoitus (vapaavalintainen)
	12	7	4. sävellysharjoitus
	13	8	4. sävellysharjoitus
Huhtikuu	14	9	4. sävellysharjoituksen muutamit esitykset
	15	10	Konsertti 4. sävellysharjoituksen kappaleista

Sävellysjakson aluksi pidin perehdytyksen siitä, mitä säveltäminen käytännössä tarkoittaa ja kerroin omia kokemuksiani säveltämisestä ja sen merkityksestä minulle. Esittelin pianolla ja kitaralla tapaani säveltää sointuja soittaen ja niiden päälle melodiaa tapaillen. Kuvailin myös sävellyksen tunnelman vaikutusta kappaleen sanoittamiseen. Keskustelimme yleisesti säveltämisestä ja oppilaiden aiemmista

säveltämiskokemuksista, mitkä osoittautuivat vähäisiksi. Kolme oppilasta oli pienimuotoisesti säveltänyt aiemmin vapaa-ajallaan. Vain kaksi oppilasta oli osallistunut luovaan tuottamiseen musiikintunneilla, joka heidän mielestään oli lähes olematonta ja keskittyi lähinnä äänimaisemien luomiseen. Säveltäminen oli siis monille oppilaille uusi asia, kuten myös säveltämisen ryhmäopettaminen itselleni, joten aloitimme yhteistyön lähtöruudusta.

Sävellysharjoituksissa otin huomioon sen, että kaikilla oppilaista ei ole laajaa soittotaustaa. Ne eivät vaatineet nuotinlukutaitoa. Laadin harjoitukset sen mukaan, että ne toimisivat isomman ryhmän kanssa, jonka voi edelleen jakaa yksilöihin tai pieniin ryhmiin. Arvioin niiden olevan monipuolisia ja motivoivia. Aloittaessamme uuden sävellysharjoituksen, pidin alkuohjeistuksen harjoituksen tavoitteista ja eri menetelmistä kuinka valmista sävellystä kohti voisi edetä. Pysin äänensävylläni esittelemään uudet sävellysharjoitukset innostavasti.

Ensimmäisen sävellysharjoituksen (ks. liite 1) idean sain Facebookin ”Mitä tehdä musatunnilla....” -ryhmästä, missä oli esitetty samankaltainen sävellysharjoitus. Tavoitteena oli säveltää kappale videon päälle. Oppilaan tuli etsiä video tai kuvata sellainen ja pohtia, millainen musiikki videon tunnelmaan sopisi. Tämän jälkeen oppilaat sävelsivät kännyköillään kappaleen netistä löytyvällä Chrome Song Maker -sivustolla (musiclab.chromeexperiments.com/Song-Maker). Sivusto sallii säveltämisen ilman soittoa, joten se sopii kenelle tahansa. Oppilaat käyttivät kuulokkeita, jotta kaikki saivat säveltää omissa rauhassa. Musiikin sai säveltää myös perinteisillä soittimilla ja äänittää se kännykän ääninauhurilla, kuten muutamat tekivätkin. Musiikin ja videon yhdistäminen tapahtui osoitteessa www.kapwing.com. Teimme tätä sävellysharjoitusta ensimmäisenä sävellyspäivänä. Oppilaat jatkoivat harjoituksen tekemistä kotonaan ja toisena sävellyspäivänä kävimme läpi heidän valmiita musiikkivideoitaan.

Kaikki sävelsivät musiikin, mutta vain muutamat oppilaista lopulta liittivät sen videoon. Tämä oli sääli, sillä se olisi opettanut heille keinoja tehdä monitaiteellista työtä musiikinopetuksen tavoitteiden mukaisesti (Opetushallitus 2014, 423). Olisin voinut painottaa oppilaita viimeistelemään työnsä, mutta tässä vaiheessa osa oppilaista oli jo palauttanut omat videonsa, joten koin parhaaksi siirtyä seuraavaan ryhmäsävellysharjoitukseen, etteivät he joutuisi odottamaan muiden töiden valmistumista. Mielestäni kuitenkin tämä oli helppoutensa vuoksi hyvä ensimmäinen askel säveltämiseen. Kuuntelimme ja katsoimme muutamia sävellyksiä ja videoita, ja ne saivat kehuja muilta oppilailta.

Toisen sävellysharjoituksen tavoitteena oli säveltää lastenlaulu, jossa on muutama sointu ja mielenpainuva melodia yksinkertaisella sanoituksella. Ajattelin etukäteen tämän olevan vaativuustasoltaan sopiva seuraava askel ensimmäiseen sävellysharjoitukseen nähden. Oppilaat toimisivat pienissä ryhmissä säveltäen, sanoittaen ja harjoitellen laulua oikeilla soittimilla. Sanoituksen taustalla voi olla jokin oma lapsuusmuisto, joten kirjoittaessaan oppilaat mahdollisesti tunnistavat musiikin vaikutuksia tunteisiin (ks. Opetushallitus 2014, 423). Sanoituksen pohjana voi olla esimerkiksi myös jokin eläin, sääilmiö, retki, nukahtaminen tai jokin muu tapahtuma. Sanoitus voi kertoa myös ikävistä asioista. Neuvoin oppilaita käyttämään netistä löytyviä riimisanakirjoja sanoittamisen tukena. Osa hyödynsi sanoituksissa lapsuusmuistojaan ja yksi ryhmä käytti valmista runoa. Kukin ryhmä otti kitaran, ukulelen, paperia ja kyniä ja ukulelesointulapun.

Oppilaat kirjoittivat lastenlaulua toisena ja kolmantena sävellyspäivänä. Kolmannella oppitunnilla he jatkoivat sävellyksiään omin voimin ollessani sairaana. Oppilaat jakautuivat kolmeen ryhmään ja alkoivat keksiä aiheita ja niihin liittyviä sanoja. Ryhmät arvottiin, jotta niiden muodostumisessa tapahtuu variointia eikä kukaan jäisi yksin. Oppilaat esittivät valmiit kappaleensa neljäntenä sävellyspäivänä, jolloin sairaspöissaolojen takia vain kaksi neljästä ryhmästä pystyi esittämään laulunsa. Toinen ryhmistä opetti muun luokan osallistumaan yhteislauluun.

Haasteena säveltämiselle oli luokkatilan soveltumattomuus rakenteeltaan monen eri ryhmän kanssa säveltämiseen, mihin myös aiemmat tutkimukset ovat huomioineet (ks. Lightfoot 2020, 47–48; Partti 2016b, 16). Jouduin usein jakamaan pienryhmiä musiikkiluokan viereisiin tiloihin, jotta he pystyivät työskentelemään rauhassa.

Kolmantena sävellysharjoituksena oli punkbiisin kirjoittaminen. Ajatukseni oli, että oppilaat voisivat kirjoittaa asioista, jotka ärsyttävät heitä tai tuntuvat muuten negatiivisilta. Halusin luoda kontrastin lastenlauluun, joka oli sanoitukseltaan positiivinen. Ajattelin, että punkbiisin myötä oppilaat saisivat purettua mahdollisia murheitaan ja ahdistuksiaan kirjoittamalla negatiivisista aiheista. Ajatuksena oli, että pienryhmät säveltäisivät kappaleen ensin akustisilla soittimilla ja lopulta esittäisivät ne bändinä sähköisillä instrumenteilla. Ohjeistin käyttämään I-IV-V-sointuja, sillä ne kuulostavat luontevalta yhdessä ja niillä pääsee hyvin alkuun sävellystyössä alkuun. Oppilaat työstivät punkbiisejään neljäntenä ja viidentenä sävellyspäivänä. Sairastuin koronaan ennen viidettä sävellystuntiamme, joten en pystynyt ohjaamaan toimintaa, mutta ohjeistin oppilaita jatkamaan sävellysten tekoa omin voimin.

Viimeisenä sävellysharjoituksena oppilaat saivat yksin tai itse muodostamissaan ryhmissä säveltää vapaasti mitä tahansa haluavat. Keskityimme tähän harjoitukseen viimeisen viiden tunnin ajan. Oppilaista muodostui kaksi bändiä, jotka sävelsivät laulut, kaksi oppilasta teki sävellykset pianolla, yksi oppilas sävelsi instrumentaalina tietokoneella ja yksi oppilas kirjoitti sanoituksen, mutta ei sävelmää. Kuten koko sävellysjaksomme aikana, tässäkin harjoituksessa oppilaat menivät usein soitinkohtaisesti omilla vahvuuksillaan. Ryhmissä instrumenttien soittajiksi valikoitui yleensä ne, joilla oli eniten kokemusta kyseisistä soittimista.

Kahdella viimeisellä tunnilla oppilaat esittivät sävellyksiään muulle luokalle. Eräs ryhmä esitti oman kappaleensa toiselle luokalle, joka tuli opetustilaan odottamaan tuntinsa alkua. Oppilaat kuvasivat kännykällään yhden esityksen ja jakoivat sen muille opettajille. Koimme erityisen hienon hetken erään esiintymistä kovasti jännittäneen oppilaan uskaltauduttua esittämään laulunsa. Kautta sävellysjakson huomasi oppilaiden keskuudessa vallitsevan hyvän ryhmähengen. He tukivat toisiaan ja nauroivat keskenään paljon. Kun oppilas sanoi häntä jännittävän esiintyminen luokan edessä, toinen oppilas vastasi ”se ollaan vaan me”. Eräessä tapauksessa oppilaan sävellystä kuunneltuamme kaikki antoivat taputukset ja muutamat kehuivat sitä huipuksi, josta säveltäjälle tuli hymy huulille. Kävimme esitysten ohessa vapaamuotoista keskustelua oppilaiden sävellyksistä. Tämä konsertti oli mielestäni antoisa loppukaneetti sävellysjaksollemme.

5.2 Oppilaiden kokemus

Oppilaiden kokemukset sävellysjaksosta olivat suurimmaksi osaksi positiivisia, vaikka säveltämisessä koettiin myös haasteita. Kokemuskuvauksissa on samankaltaisuutta aiempien tutkimusten kanssa.

Esimerkiksi Partin (2016a, 65), Nikkasen (Karjalainen-Väkevä & Nikkanen 2013, 73), Muhosen (2016, 94–96) ja Lightfootin (2020, 49) tutkimuksissa toistuu käsitys säveltämisestä usein musiikillisesti voimakkaana ja positiivisena kokemuksena, jossa prosessi on haasteellinen, mutta lopputulos hyvin antoisa.

Säveltämisen ohella oppilaani sanoivat laulaneensa ja soittaneensa tavallista enemmän ja kehittyneensä soitossa.

”Kyllä mä oon ainakin laulanu enemmän.” (viidennen luvun kaikki sitaatit oppilailta)

”Oppi kuitenkin bassoa soittamaan silleen vähän paremmin.”

Ainakin yksi oppilaista koki, että hänen luovuutensa kehittyi jakson aikana. Toisaalta kaksi oppilasta sanoi kokevansa luovuutensa olleen riittämättömiä uusien ideoiden keksimiseen, vaikka opettajana todistin kummankin keksivän omia ideoita jakson aikana. Muutamalle oppilaalle säveltäminen on henkilökohtaisesti tärkeää ja terapeutista. Oppilaat sanoivat ihailevansa hyviä säveltäjiä ja totesivat olevan masentavaa, jos ihmiset eivät tekisi uutta musiikkia.

Oppilaat kertoivat haluavansa itse päättää säveltävätkö yksin vai ryhmässä. Suurin osa piti erityisesti ryhmässä tapahtuvaa säveltämistä arvossa ja toivoivat siihen olevan tulevaisuudessa mahdollisuuksia.

”Jos ois joku ryhmä missä pääsis tekemään, niin kyllä varmasti tekisin [omia biisejä].”

”Se yhdessä tekeminen ku keksittiin just jotain hauskoja sanoja siihen, niin se oli ihan hauskaa. Ja niinku ehkä just semmonen yhdessä ideointi ja suunnittelu [oli parasta].”

Osalle oppilaista ryhmässä säveltäminen osoittautui helpommaksi, sillä tällöin ideoita syntyi enemmän ja niitä pystyi yhdessä kehittelemään.

”Mutta sit hyvä oli että tehtiin ryhmässä, koska sitten ei haittaa vaikka itellä ei olis niin paljon ideoita, koska muilla on, niin sitten voi sanoa myös vaan omia mielipiteitä muiden ideoihin.”

Toisille taas yksin säveltäminen oli helpompaa, kun kaiken sai päättää itse eikä tarvinnut pelätä kritiikkiä omista ideoistaan.

”Mut jos kotona yksin soitan pianoa niin kukaan ei tiä että mä oon säveltämässä, se on paljon vapauttavampaa.”

”Yksin sai tietysti kaikki sai päättää ite silleen että ei ollu mitään ‘mites teidän mielestä’.”

Joitakin oppilaita ärsytti se, että ryhmässä joutui tekemään kompromisseja eikä omia ideoita aina hyödynnetty. Oppilaat myös toivoivat, että sävellystyön jumiutuessa joku ryhmän jäsenistä olisi ottanut johtajan roolin.

Sanoittaminen jakoi mielipiteitä. Yksi oppilaista sanoi, että säveltäminen olisi mukavampaa ilman sanoittamista. Muutamat kokivat sanoittamisen helpoksi, mutta monien mielestä erityisesti punkbiisin sanoittaminen oli vaikeaa autenttisuuden tavoittelun takia.

”Ois tehny mieli tehdä oikeesti hyvät sanoitukset [punkbiisiin], mut sit kun ei oikeesti osaa, eikä tehny mieli tehdä sellasta missä vaan vihataan kaikkee mahollista. Koska se ei oo totta mun

mielestä silleen, se ei oo todenmukaista. Tai ehkä jossakin hetkissä voi tuntua siltä että kaikki on vaan niinku pylystä mutta ei aina.”

Oppilaiden mielestä parasta oli, kun sävellys alkoi valmistua, eikä ollut enää suurta epävarmuutta sävellyksen muodosta.

”Huomattavasti se loppuvaihe tota biisintekemistä oli mukavampi molemmilla kerroilla, siinä lastenlaulussa ja [vapaavalintaisessa sävellystehtävässä], koska sitten siinä lopussa ei ollu ihan niin silleen auki että mitä tehään ja niin pois päin. Niin sit oli niinku hauska kun se alko tulla silleen kasaan. Ne oli niinku parhaita kohtia.”

Monille oppilaista esiintymisellä ja ryhmätyöskentelyllä oli suuri vaikutus säveltämisen mielekkyyteen.

”[Omien biisien esittäminen] oli mun mielestä yks hausimmista jutuista tässä.”

”No silleen sit kun se esitys oli ohi niin oli sellanen ‘nyt se on ohi’, mut silleen oli se ihan hauskaa. Vaikka jännittää niin siitä esiintymisestä tulee hyvä fiilis.”

”Sitten kun soitettiin ja se kuulosti oikeesti ihan niinku hyvälle. Ku oli niinku monta soitinta ja silleen.”

Sävellysjakson aikana ja sen päätteeksi oppilaat esittivät sävellyksiään toisilleen ja antoivat niistä toisilleen rakentavaa palautetta. Esiintymiset olivat keino päästä tuomaan omia töitään julki sekä kuulemaan muiden sävellyksiä. Se oli heistä olennainen osa omien biisien tekoa, jota ilman työ olisi ollut osittain turhaa.

”En mä tiedä mikä idea siinä ois ollu [säveltämisessä ilman esiintymistä]?”

”Työ ois mennä vähän hukkaan mun mielestä ainakin.”

Esiintyminen saattoi olla myös jännittävää, mutta ryhmän hyvä ilmapiiri lievensi esiintymisjännitystä.

”Joo, [esiintyminen] oli kivaa, se oli tosi kivaa. Silleen, rentoo koska omat luokkakaverit tuntee hyvin, niin pysty silleen olemaan oma ittensä.”

”Mä tiän ettei meidän luokkalaiset niinku kuitenkaan dissannu ketään jos vaikka tekiskin jonkun virheen. Ja mehän tehtiin pari virhettä, mä tein pari virhettä, esim. Ja ei kukaan nauranu.”

”Oli se aika jännittävää, mut ei niinku ehkä silleen jotenkin sen takia että pelkäis, että muut luokkalaiset jotenkin pitää sitä tosi huonona. Vaan enemmän se että, halus ite niinku vaikka muistaa soinnut oikein tai jotain tällasta.”

Aina oppilaat eivät halunneet esitellä omia töitään. Erään oppilaan mielestä on helpompi kuunnella äänitys omasta biisistään kuin esittää se julkisesti soittamalla. Oppilaat kokivat ryhmässä esiintymisen tuovan turvaa.

”Ehkä ryhmässä ois ollu hauska esittää, koska ei mua kiinnosta [vaikka oma soitto menisi pieleen] kun siinä on muitakin ihmisiä.”

Esiintyminen tuotti myös surua, kun oppilas koki ettei heidän esitystään arvostettu.

”Se oli vähän surullista kun me esitettiin sillon ei viime vaan sitä edellisen tunnin lopuks niille, oliko nyt seiskoja, ja sit ne ei taputtanu meille koska ne ei jotenki arvostanu sitä”

Oppilaat sanoivat yllättyneensä muiden sävellysten tasosta aiempaan kokemattomuuteen nähden.

”Siitä mä yllätyin että nuokin muut biisit oli ihan sillai hyviä. Yllätyin mimmosii biisejä pystyy tekemään niinku ihan normaalit semmoset ketkä ei oo koskaan tehny musiikkia, mä sillai yllätyin miten pystyy tekemään nopeessa ajassa ihan hyviä biisejä.”

Muutammat oppilaat vähättelivät omia biisejään ennen esiintymistä. Tässä saattaa olla kyse Uusikylän kuvailemista psyykkisistä puolustusmekanismeista, jotka ovat suoja itsensä nolaamista vastaan (Uusikylä 2012, 44). Keskustellessamme oppilaiden kanssa asiasta he olivat yhtä mieltä siitä, että omien sävellysten vähättely ei tuo esiintymiselle lisäarvoa ja se olisi parempi jättää pois. Haastatteluissa ilmeni, että useat oppilaat vertailivat kappaleitaan negatiivisessa valossa sekä omiin, luokkakaveriensa että ammattisäveltäjien sävellyksiin. Oppilaat kokivat merkityksellisenä sen, että eivät sävellä huonoa kappaletta. Heillä on käsitys tavoittelemastaan musiikin esteettisyydestä ja omaperäisyydestä, mutta liian korkealle kurottaminen saattaa johtaa turhautumiseen.

”Se että pitäs keksiä jotku niinku hyvät sanat ja semmonen tarttuva melodia, jota ei oo muka keksitty aikasemmin, niin se on tosi vaikeeta. Sit jos alkaa mieltii jotain vähän niinku inspiraatiota jostain muista hyvistä tarttuvista melodioista niin ei sitä silleen voi oikeen tehdä ku, sit ne helposti muistuttaa niitä niin paljon.”

5.3 Oppilaiden palaute opetuksesta ja sävellysharjoituksista

Oppilaiden palaute työstäni oli pääosin positiivista. Sain oppilailta kiitosta monipuolisesta, ammattimaisesta ja kannustavasta opetuksesta.

”Tämä oli tosi kivaa, koska kyllä tässä näki eri puolia [säveltämisestä]. Mun mielestä tämä oli tosi hyvä ja muistan varmasti hyvällä tätä säveltämistä.”

”Oon onnellinen, että opetit meille tai niinku pidit tämän sävellysjutun.”

”Mun mielestä sä oot ollu ehkä tähän mennessä paras musiikinopettaja mikä meillä on ollu. Tää on ollu tosi kiva kun on ollu enemmän soittamis-, niinku musiikintekopainotteinen.”

”Hauskaa ja hyvin hoidettu. Ammattimaisesti.”

”Olet antanut meille paljon vapautta ja ollaan varmaan opittu tässä paljon. En tiää siis, ihan loistavaa. Kannustat ihmisiä esiintymään ja tälleen.”

Oppilaani sanoivat pitävänsä säveltämisestä. He kutsuivat sävellysjaksoa ”hauskaksi”, ”monipuoliseksi” ja ”mielenkiintoiseksi”.

”Henkilökohtaisena kokemuksena mun mielestä [säveltäminen] niinku on tosi hauskaa.”

Oppilaat kuvasivat säveltämistunteja erilaiseksi ja luovemmaksi kuin tavanomaisia musiikintunteja.

”Musta tuntuu, että ei olla aikasemmin tehty niinku näin luovaa, että saa oikeesti tehdä melkeen niinku mitä vaan, niin sit se oli niinku hauskaa verrattuna siihen että tekee jotain esitelmää.”

Sävellysjakson onnistumisesta kertoo se, että kaikki oppilaat sanoivat haluavansa tehdä omia sävellyksiä myös jatkossa, joko koulussa tai vapaa-ajalla.

”Ajattelin että mä voisin tehdä jotain omia biisejä just vapaa-ajalla, koska mä tykkäsin tästä aika paljon ja se ois ihan kiva harrastus.”

Olen tästä hyvin tyytyväinen, sillä mielestäni yksi tärkeimpiä tavoitteita säveltämisopetuksessa on motivoida oppilaita oman musiikin tuottamiseen myös koulun ulkopuolella.

Omien kappaleiden tekeminen avasi musiikin olemusta ja syntymistä.

”Et se oli silleen mielenkiintoista seurata, et okei, tälleen tätä tehään. Ku en mä tienny just että mistä esimerkiks voi aloittaa tekemään biisiä tai näin pois päin.”

Yksi oppilas toivoikin olemassa olevien biisien purkamista tekijöihinsä ja sitä kautta oppia, miten biisit rakentuvat. Berkley (2001, 135–136) on ehdottanut samaa opetusmenetelmää, käyttäen vertauskuvana maton kääntämistä ylösalaisin ja antaen oppilaiden kutoa omat mattonsa sen perusteella.

Kaikille oppilailla muodostui jonkinlainen positiivinen kuva säveltämisestä, vaikka yksittäiset harjoitukset tai sävellysvaiheet saattoivat olla myös haastavia, tylsiä tai turhauttavia.

”Oli niinku tosi kiva mun mielestä kokeilla, että sai tavallaan sen niinku henkisen onnistumisen fiiliksen siinä, että jotain saatiin aikaan, vaikka aluks tuntu että ei tästä tuu mitään [nauraa]. Että niinku, oli se silti kivaa sitten kun sai kasaan sen ja esitettyä sen viimeisen kappaleen.”

Oppilaiden mielipiteisiin säveltämiskokemuksesta vaikutti vahvasti se, miten hyvin valitut sävelharjoitukset heidän mielestään onnistuivat. Oppilaat antoivat sävellysharjoitusten toimivuudesta ja innostavuudesta palautetta, minkä arvelen olevan hyödyksi opetuksen kehittämisen kannalta.

Chrome Songmakerilla (musiclab.chromeexperiments.com/Song-Maker) tehty musiikkivideosävellysharjoitus jakoi mielipiteitä. Osa koki sen helpoksi, mutta toisaalta muutamien mielestä sovelluksen käyttö oli hankalaa. Pidempään musiikkia harrastanut oppilas ei pitänyt sitä vakavasti otettavana säveltämisenä, vaan hän selvästi pitää perinteisillä soittimilla tapahtuvaa säveltämistä suuremmassa arvossa.

”En mä siinä ees aatellu että mä nyt tässä hirveesti jotenkin sävellän, varsinkin ku se oli semmonen niinku nettisivu, niin jotenkin siihen pysty vaan silleen vähän randomilla laittaa ja sit vähän vahingossakin olla silleen että ”hei tää kuulosti ihan hyvälle” ja sit se oli niin jotenkin erilainen ku silleesti että vaan jonkun kitaran kanssa säveltää.”

Ennakkoon arvelinkin tällä tavoin tapahtuvan säveltämisen olevan liian helppoa tai lapsellista osalle oppilaista. Tämän takia annoin oppilaille mahdollisuuden tehdä sävellyksen myös perinteisillä soittimilla. Halusin kuitenkin aloittaa harjoituksella, jossa kaikki saavat matalan kynnyksen ensikosketuksen säveltämiseen.

Lastenlaulun säveltäminen oli lähes kaikkien oppilaiden mielestä helppo ja hauska harjoitus, sillä he tiesivät millainen lastenlaulun tulisi olla. Oppilaat kokivat myös sovittamisen helpoksi.

”Se lastenlaulu oli minusta aika helppo kuitenkin, tietää about että millanen lastenlaulu vois olla, silleen että yksinkertaiset sanat ja yksinkertainen melodia ja näin.”

”Lastenlauluunhan ei välttämättä tarvii mitään soitinta, voi vaan soittaa pianoa tai jotain, vaikka rytmikapuloita.”

Punkbiisin säveltäminen oli selvästi vaikein harjoitus kaikkien oppilaiden mielestä.

”Se punkbiisin tekeminen, siinä ei oikeesti lähteny yhtään.”

“Sitä punkbiisiä me ei tehty koska se oli liian vaikeeta.”

“Se punk-idea oli tosi huono.”

Tämä harjoitus toi esille useita haasteita säveltämisen opetuksessa. Oppilaat kokivat sanoituksen kirjoittamisen ärsyttävistä aiheista haastavaksi ja epäautenttiseksi. Ongelmia aiheutti vähäiset soittimet, puutteellinen soittotaito ja heikko tietämys siitä miltä punkbiisin tulisi kuulostaa.

“Aluks mä en ees tienny mikä on punkbiisi [nauraa]. Just kun on ehkä kerran kuullu punkbiisin ja sit pitäs ite tehdä se, ja sit oli vaan silleen että ei tienny mitä soittaa ja mitä laulaa, en mä tiää, se ei vaan lähteny.”

Haastattelussa oppilaat toivoivatkin, että uuteen musiikkigenreen olisi aluksi tutustuttu tarkemmin, jotta säveltäminen tyylinmukaisesti olisi onnistunut paremmin.

Muiden opettajien kokemat resurssipuutteet soittimien suhteen (Partti 2016b, 16) vaivasivat meidänkin sävellysjaksoamme. Oppilaat kokivat turhauttavaksi, kun oli vain yhdet sähkörummut käytettävissä. Yksi oppilaista uskoo, että punkbiisin tekeminen olisi onnistunut, mikäli ryhmä olisi voinut olla bändisoittimien äärellä koko säveltämisprosessin ajan.

“Jos tekee biisejä, niin on se vähän ikävää, jos ei saa olla rummuissa vaikka koko ajan. Et musta tuntuu, että jos me oltas vaikka alusta asti koko ajan oltu täällä luokassa niin me ois saatu luultavasti paljon nopeemmin ja paljon paremmin kokeiltua eri juttuja noilla rummuilla ja kaikilla muillakin.”

Oppilaat myös toivoivat luokkaan toista sähköpianoa. Kehityskohteena muutamat oppilaat mainitsivat parempaa organisointia musiikkiluokan jakamiseen, nimenomaan silloin kun kaikki ryhmät haluavat käyttää sähkörumpuja.

Vapaavalintainen sävellysharjoitus osoittautui oppilaiden lempitavaksi säveltää, koska he saivat vapaasti tehdä sellaisen kappaleen kuin halusivat.

“Niin, kaikki oli aika erilaisia kokemuksia, mutta mun lemppari oli niinku tää vika, koska jotenkin tuntuu että siinä silleen kaikki tykkäs silleen, jokainen teki sellasta juttua mitä halus.”

Oppilaat arvostivat vapautta säveltämisessä ja toivoivat saavansa itse päättää millä tyylillä säveltävät, jolloin vältämme ongelman opettajan ja oppilaan erilaisista musiikkimauista (Unkari-Virtanen ym. 2020, 39; Partti 2016b, 18). Yksi oppilas totesi, että vapaus säveltämisessä on hyvä asia, sillä säveltäminen on pitkälti yksilön omaa ajatustenpurkua. On hankala sanoa, olisiko kappaleen säveltäminen vapaasti onnistunut ilman edeltäviä harjoituksia. Mahdollisesti säveltämisryhmätyöskentely kahdessa aiemmassa harjoituksessa antoi heille kokemusta tämän harjoituksen onnistumiseen.

Muutamat oppilaat toivoivat haastatteluissa, että olisin auttanut enemmän ongelmatilanteissa ja osallistunut enemmän sävellysprosessiin.

“Se vapauden anto on hyvä, mut sit on oppilaita, joilta voi ehkä kysyä ja ohjeistaa, jos näkyy että joku on jumissa jossain. Kai se ois hyvä että jos opettajakin tekis oppilaan kanssa, joka ei etene mihinkään, niin auttas sitä vaikka omilla ideoillaan ja antas oppilaan hoitaa loput.”

Yksi oppilas totesi, että vaikka oli kiva työskennellä itsenäisesti ryhmän kanssa, kappaleen voisi myös tehdä alusta asti opettajan kanssa.

Oppilaat kokivat tärkeäksi päästä soittamaan haluamiaan soittimia.

”Varmaan kun pääs soittaa rumpuja niin se oli parasta.”

Toisaalta he mainitsivat soittotaidon rajallisuuden säveltämisen esteeksi.

”En silleen osaa soittaa mitään soitinta ja sit pitäis yhtäkkiä soittaa hyvin, niin se oli silleen vaikeeta.”

Nuotinluvun opettamisen jätin tietoisesti huomiotta, sillä ajattelin sen vievän liikaa aikaa varsinaiselta säveltämiseltä. Jälkikäteen monet oppilaista kuitenkin toivoivat nuotinlukutaidon opetusta, sillä se olisi helpottanut säveltämistä ja sävellysten dokumentointia.

”Meille ei ikinä oikeen kunnolla opetettu nuotteja niin oli tosi vaikeeta tehdä joku tietty rytmi ja niinku millä nuotilla se tehään ja jälleen.”

Myös Muhosen (2016, 96) tutkimuksessa oppilaat kokivat laulujen dokumentoinnin tärkeänä.

5.4 Ehdotuksia säveltämisen opetuksen kehittämiseen

Työn keskeisten tulosten perusteella pyrin antamaan muille opettajille ehdotuksia säveltämisen opetukseen.

Ennen sävellysopetuksen aloitusta opettajan on **hyvä olla tietoinen oppilaiden aiemmasta soitotaidosta ja tavoista, joilla he haluaisivat säveltää**. Gloverin (2000, 2) mukaan kouluissa tapahtuvassa säveltämisessä on usein ongelmana se, ettei se pohjautu niihin tapoihin, joilla lapset ovat tottuneet tekemään tai kuluttamaan musiikkia, koska opettajilla ei ole niistä käsitystä.

Oppilaat kokivat soittotaidon puutteen säveltämisen esteeksi. Ennen säveltämisopetusta ja sen ohessa on **oleellista kehittää soittotekniikkaa**. Oppilaiden soittotaidon kehittämiseksi koulut voisivat pohjata mahdollisuuksia soitinlainaukseen. Kotona tapahtuva harjoittelu voi parantaa oppilaan itseluottamusta ja madaltaa osallistumiskynnystä yhteismusisointiin. Oppilaita voi kannustaa lainaamaan soittimia myös paikallisista kirjastoista ja mahdollisuuksien mukaan hakeutumaan soitonopetukseen. Ryhmätyöskentelyn sujuvoittamiseksi jokaiseen pienryhmään kannattaa sijoittaa ainakin yksi oppilas, jolla on enemmän soittotaustaa.

Oppilaille kannattaa havainnollistaa, kuinka sävellyksiä voi dokumentoida yksinkertaisesti kirjaamalla sointumerkit sanoitusten yläpuolelle. Myös **kännykän ääninauhuria voi hyödyntää sävellysideoiden muistamisessa**. Näin alkaa karttua sanoitusideoita ja melodioita, joita he voivat hyödyntää sävellyksissään. Oppilaiden mukaan olisi hyödyllistä **opettaa nuotinluvut perusteet**, jotta heillä olisi perusevää rytmiä, melodioitten ja kokonaisten sävellysten ylös kirjaamiseen.

”Mä haluisin myös ylös kirjata nuotit paperille. Se on hirvee työ varmaan, mutta mä kuvittelisin että se on palkitsevaa jonku 50 vuoden päästä katella niitä ja soittaa uudestaan niitä, niin mä aattelen että se vois palkita sillä tavalla. Se ois varmaan hauskaa sitten.”

Sävellysharjoitukselle tulee **antaa selkeä ohjeistus** ennen työn aloittamista, kertoen mitä oppilailta odotetaan ja missä ajassa, myös töiden palautusten suhteen. Säveltämisessä **alkuun pääsemistä voi helpottaa** tarjoamalla reunaehdot sävellykselle, ehdottamalla aiheita, aloitusfraaseja, ensimmäisiä sointuja tai melodianpätkää kappaleen alkuun.

Säveltäminen voi olla oppilaista mielekkäämpää ottamalla sävellysharjoituksissa **huomioon oppilaiden musiikkimaut**. Opettaja voi tiedustella oppilailtaan heidän kuuntelemaansa musiikkia ja tutustua siihen. Myös musiikkipalveluiden hittilistojen kuuntelu auttaa pysymään kartalla tuoreimmasta musiikista. Ajan hermolla pysyminen musiikin suhteen voi lisätä opettajan uskoa omiin kykyihinsä, helpottaa samaistumista oppilaidensa kokemuksiin ja sitä kautta auttaa myös säveltämisen opettamista. Myös opettaja voi oppia oppilailtaan uudesta musiikista.

Säveltämistä voi käyttää **apuvälineenä uusien musiikkityylien sisäistämiseksi**, mutta sitä ennen musiikkityylistä ja sen tyylipiirteistä tulisi olla jonkinlainen käsitys. Ohjattua säveltämistä voi hyödyntää musiikin syntyprosessin havainnollistamiseen, luomalla kappaletta yhdessä pala palalta. Chrome Song Makeria voi hyödyntää melodiakulkujen ja intervallien havainnollistamaan, sillä soveluksessa näkee visuaalisesti melodian suunnan.

Mikäli **soittovälineitä ei riitä** kaikille samanaikaisesti, voi ongelmaa lievittää eri sävellysmetodeja samanaikaisesti hyödyntämällä, jolloin esimerkiksi yksi ryhmä voi säveltää bändinä samalla kun toiset oppilaat säveltävät muilla keinoin tai tekevät jotain muuta musiikkiin liittyvää tehtävää.

Jäädessään säveltämisessä jumiin oppilaat voivat kokeilla työskentelyä yksin tai ryhmässä, sillä sävellystavan muutos voi auttaa tuomaan ideoita esille. **Ryhmässä säveltäminen** voi olla hyvä tapa kehittää oppilaiden yhteistyökykyjä ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti ”kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän jäsenenä” (Opetushallitus 2014, 422). Ryhmätyöskentelyssä haasteena on se, että introvertimmat yksilöt eivät välttämättä rohkene tai halua mennä mukaan toimintaan. Opettajan tulee huomioida heidätkin valitessaan sävellystehtäviä ja säveltämisen aikana.

Opettajan tulee painottaa oppilaille, että **sävellyksen ei tarvitse olla täydellinen tai täysin omaperäinen**, esimerkiksi näyttämällä kuinka useissa kappaleissa käytetään samoja sointuja ja melodiakulkuja. **Määräaika** sävellysten palauttamiseksi voi auttaa oppilaita viimeistelemään työnsä.

”Kyllä me saatiin se aikaseks sitten ku oli se joku deadline niin pakkohan se oli saaha siihen aikaan valmiiks. Kai se [deadline] vähän autto, se vähän hoputti.”

Opettajan kannattaa varautua myös niihin hetkiin, kun oppilaat saavat töitään valmiiksi eri tahtiin.

Oppilaille tulee antaa **mahdollisuus sanoittaa tavoin, jotka he kokevat luonnolliseksi** ja itselleen tärkeiksi. Äidinkielen tai vieraiden kielten tunneilla kirjoitettuja runoja ja muita tekstejä voisi työstää musiikintunneilla lauluiksi. Tämä toteuttaisi opetussuunnitelman perusteiden tavoitteen musiikinopetuksen yhdistämisestä muihin oppiaineisiin (Opetussuunnitelma 2014, 423).

Turvallinen ja kannustava oppimisympäristö, riittävä aika luovuudelle sekä opettajan musiikin tutkiskelua painottava ohjeistus ovat edellytyksiä tutkivalla oppimiselle (Coss 2019, 31), jollaisena säveltämistäkin voidaan pitää. Opettajana on tärkeää antaa oppilaalle luovasta tuottamisesta **totuudenmukaista ja rohkaisevaa palautetta** (Opetushallitus 2014, 424), sillä parhaiden

koulukokemusten taustalla on usein opettajan huomio ja kannustus (Uusikylä 2012, 173). **Esiintymiseen tulee kannustaa** ja tarjota siihen mahdollisuuksia, mutta sen tulee olla vapaaehtoista. Oppilaita tulee ohjeistaa esiintymään hyvällä itsetunnolla, anteeksipyytelemättä ja pää pystyssä.

Luokahuoneessa useamman pienen ryhmän kanssa säveltäessä ongelmaksi voi muodostua meteli. Yhtenä ratkaisuna on hyödyntää ensimmäisen harjoituksemme kaltaisia opetusmenetelmiä, jossa kukin oppilas **säveltää kuulokkeiden varassa**. Opettajat voivat myös kokeilla tehdä koko luokalle yhteisen sävellysharjoituksen. Fyysinen tila ja resurssit vaikuttavat paljon säveltämisen mielekkyyteen ja mahdollisuuksiin toteutua, joten siihen tulee panostaa opetustilojen suunnittelussa. Musiikkiluokan jakaminen useaan äänieristettyyn harjoitustilaan sallisi monen eri ryhmän yhtäaikaisen työskentelyn opettajan valvonnan alla, mistä Ojala ja Väkevä (2013, 66) ovat myös maininneet. Elektronisen musiikin säveltämiseksi musiikkiluokassa kaikilla oppilailla tulisi olla tietokone, näyttö, koskettimet ja kuulokkeet.

Sivosen (2016, 39) mukaan on tärkeää ”unohtaa kaikenlaiset hyvä-huono -mittarit”, mistä olen samaa mieltä, sillä mielestäni musiikin arvostus on subjektiivista. Opettajien kokemaan säveltämisen arvioinnin vaikeuteen (Partti 2016b, 16) totean, että mielestäni musiikin subjektiivisuuden takia sävellyksistä ei voi antaa arvosanaa. **Arvioinnin tulisi tuloksien sijaan perustua oppilaiden toimintaan** sekä yritteliäisyyteen ja sen myötä oppilaan tulee saada tietoa kehittymisestään säveltäjänä (ks. Paananen-Vitikka 2020, 46). Annoin oppilaille suullista palautetta sävellyksistä ja jaoin ajatuksia siitä, kuinka niitä voisi vielä parantaa.

TAULUKKO 3. Säveltämisopetuksen ongelmat ja ratkaisuehdotukset

Säveltämisopetuksen ongelma	Ratkaisuehdotus opettajalle
Oppilaalle on vaikeuksia päästä työssä alkuun	<p>Pyri luomaan turvallinen ja kannustava ympäristö säveltämiselle.</p> <p>Anna selkeät ohjeet harjoituksen tavoitteista ja siitä mitä oppilailta odotetaan ja missä ajassa, myös töiden palautusten suhteen. Anna kuitenkin riittävästi aikaa säveltämiselle ja yritä poistaa kiireen tuntu.</p> <p>Tarjoa reunaehdot sävellykselle, ehdota aiheita, aloitusfraaseja, ensimmäisiä sointuja tai melodianpätkää kappaleen alkuun.</p>
Oppilas jää työssään jumiin	<p>Yritä auttaa oppilasta eteenpäin ongelman mukaan ehdottamalla melodia-, harmonia- tai sanoitusideoita.</p> <p>Pyydä oppilasta kirjaamaan vapaa-ajallaan sävellyks- ja sanoitusajatuksiaan ylös esimerkiksi kännykän ääninauhurilla.</p> <p>Oppilaat voivat kokeilla työskentelyä yksin tai ryhmässä, sillä sävellystavan muutos voi auttaa tuomaan ideoita esille.</p>

TAULUKKO 3 (jatkuu)

	<p>Painota oppilaalle, että sävellyksen ei tarvitse olla täydellinen tai täysin omaperäinen, esimerkiksi näyttämällä kuinka useissa kappaleissa käytetään samoja sointuja ja melodiakulkuja.</p> <p>Määräaika voi auttaa oppilaita viimeistelemään työnsä.</p>
Oppilaalla on vaikeuksia muistaa sävellyksensä	<p>Näytä oppilaalle, kuinka sävellyksiä voi merkata ylös kirjaamalla sointumerkit sanoitusten yläpuolelle tai äänittämällä kappale kännykän ääninauhurilla.</p> <p>Opeta nuotinluvun perusteet.</p>
Oppilas ei innostu sävellystehtävästä tai kokee säveltämisen merkityksettömäksi	<p>Juttele etukäteen oppilaan kanssa hänen aiemmasta soittotaidostaan, säveltämiskokemuksistaan ja mahdollisista tavoista, joilla hän haluaa säveltää. Ota säveltämisharjoitusta suunniteltaessa huomioon oppilaan musiikkimaku.</p> <p>Pohdi, onko ohjeistus liian joustamaton. Anna mahdollisuus säveltää ja sanoittaa tavoin, jonka oppilas kokee luonnolliseksi ja itselleen tärkeäksi.</p> <p>Kannusta oppilasta esittämään oma työnsä muulle ryhmälle.</p>
Oppilaan tai ryhmän työ ei edisty vähäisen soittotaidon takia	<p>Hyödynnä harjoitteita, jotka eivät vaadi suurta soittotaitoa.</p> <p>Sijoita jokaiseen pienryhmään oppilas, jolla on enemmän soittotaitoa.</p> <p>Pohdi mahdollisuutta soitinlainaukseen ja ohjeista oppilaita lainaamaan soittimia paikallisista kirjastoista. Kannusta oppilasta hakeutumaan soitonopetukseen.</p>
Luokassa on liian vähän soittimia oppilasryhmän tarpeisiin	<p>Kokeile hyödyntää eri sävellysmetodeja samanaikaisesti. Esimerkiksi yksi ryhmä säveltää bändinä samalla kun toiset oppilaat säveltävät kännyköillä tai tekevät jotain muuta musiikkiin liittyvää tehtävää.</p>
Luokassa on kova meteli	<p>Hyödynnä sävellysharjoituksia, joita voi toteuttaa kuulokkeiden avulla tai jonka kaikki toteuttavat yhtenä ryhmänä.</p>
Oppilaan arviointi on hankalaa	<p>Pyri antamaan totuudenmukaista ja rohkaisevaa palautetta. Suuntaa arviointi oppilaan toimintatapoihin työn tuloksen sijaan.</p>

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tutkia, kuinka ammattitaitoni opettajana kehittyi oppilaitteni kanssa pidetyn sävellysjakson aikana ja kuinka sitä voisi edelleen kehittää oppilailta saadun palautteen ja oman toimintani arvioinnin myötä.

Ennen opinnäytetyön toteutusta en tiennyt mitään säveltämisen ryhmäopetuksesta. Minulla ei ollut siitä kokemusta enkä ollut perehtynyt aihekirjallisuuteen. Pidin kuitenkin säveltämistä tärkeänä ja halusin opettaa säveltämistä, niin omien intressieni kuin *Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden* ohjaamana.

Ammattitaitoni sävellyspedagogina kehittyi monipuolisesti olemattomaan lähtötilanteeseen nähden. Oppilailta saatu palaute oli pääosin positiivista, mikä kertoo hyvin sujuneesta sävellysjaksosta. Opinnäytetyötä tehdessäni olen tutustunut sävellyspedagogiikan kirjallisuuteen ja oppinut siitä paljon. Erityisesti aiheesta kirjoittaminen jäsentänyt ajatuksiani, mistä uskon olevan hyötyä opettamisessa.

Huomasin osaavani kohtalaisen hyvin ohjata oppilaita säveltämään sekä ryhmissä että yksilöinä. Oppitunnin aikana kiersin neuvomassa oppilaita ja seuraamassa miten heidän työnsä edistyvät. Oppilaiden työskentely oli pääosin itsenäistä minun toimiessa toiminnan ohjaajana ja tarvittaessa avustaen säveltämisessä. Sävellysjakson aikana oppilaat esittelivät minulle keskeneräisiä sävellyksiään, jolloin ehdotin sointuja, rumpukompeja tai muita sovituksellisia ratkaisuja. Osallistuin myös yhden sävellyksen esittämiseen. Usein roolini olikin ”järjestelijä”, eli organisoin bändisoittimien käyttöä ja ohjasin ryhmiä eri tiloihin treenaamaan.

Mielestäni onnistuin tekemään oppitunneistamme luovuuteen sallivan. Pyrin kehuaan pienistäkin asioista, muotoilemaan palautteeni tarkasti ja antamaan kritiikin sijaan ideoita sävellysten kehittämiseksi. Koin osaavani inspiroida ja kannustaa oppilaita säveltämään ja heidän hyvä ryhmähenkensä ja motivoitunut asenteensa puolestaan innosti minua. Oivalsin onnistuneen säveltämisen opetuksen olevan riippuvainen opettajan ja oppilasryhmän välisestä hyvästä yhteishengestä ja kommunikaatiosta.

Tilannetajuni ja valppauteni ongelmakohtien selvittämiseksi kehittyi, erityisesti nopeaa ajattelua vaativissa tilanteissa. Pystyin keskittymään stressaavissakin tilanteissa. Tällainen tilanne syntyi kun kaikki oppilaat sanoivat haluavansa vaihtaa harjoitusta sävellysharjoituksen epäonnistuttua. Pidin pääni kylmäni ja ehdotin uutta sävellysharjoitusta. Pian kaikki olivatkin taas innoissaan heitä miellyttävän sävellysharjoituksen parissa ja se oli mielestäni paras sävellystuntimme. Olin tyytyväinen kun pystyin pitämään ryhmän mielialan yllä, vaikka oppilaat olivat epämotivoituneita.

Suunnittelin sävellysharjoitukset ja tein niistä oppilaille kirjalliset ohjeet, mikä osaltaan monipuolisti ammattitaitoani. Pyrin helpottamaan sävellystyön aloittamista ehdottamalla sanoitusaiheita ja ensimmäisiä fraaseja, sointuja tai melodianpätkää. Jaoin oppilaille ohjeet sointuotteisiin kitaralle, ukulelille ja bassolle. Pyrin antamaan selkeät ohjeet ja reunaehdot säveltämiseen, sallien kuitenkin oppilaan luovuuden ja omaperäisyyden. Pidän reunaehtoja suuntamerkkeinä, jotka johdattelevat säveltämisessä alkuun rajaamalla sävellyksen potentiaalisia suuntia, mutta joita on sallittua rikkoa työn edetessä. Säveltämistehtävien raamit saattavat olla ristiriidassa säveltämiseltä haetun omaperäisyyden

kanssa. Mielestäni ennakkoon kuviteltua lopputulosta tärkeämpää on itse prosessi ja tuotoksen omaperäisyys.

Oppilaat antoivat palautetta kehittämieni sävellysharjoitusten toimivuudesta ja mielekkyydestä. Olen nyt tietoisempi siitä, miten oppilaat haluavat säveltää. Mielestäni säveltämisopetuksen sujumiseksi on tärkeintä, että oppilaat löytävät itselleen sopivan sävellystavan. Tavoitteenani oli saavuttaa sävellyspedagogisen ammattitaidon taso, jossa koen pystyväni opettamaan säveltämistä. Lisäksi pyrin löytämään matalan kynnyksen sävellysharjoituksia, joita voin hyödyntää eri luokkien kanssa perusopetuksessa. Tämän kokemuksen kannustamana olen alkanut opettamaan säveltämistä myös muille luokille, joten koen onnistuneeni näissä tavoitteissa.

Pohdin myös sitä, kuinka voin kehittää opetustani oppilailta saadun palautteen ja oman toimintani arvioinnin myötä. Suurin osa esiin tulleista kehityskohteista nousee tekemistäni virheistä, joista pyrin ottamaan opiksi. Olen nyt enemmän perillä säveltämisen opettamiseen liittyvistä haasteista, niiden ratkaisemisesta ja ennaltaehkäisystä.

Musiikin opetuksen määrä on rajallinen ja asettaa haasteita soittotaidon kehittämiseksi, varsinkin isoissa ryhmissä ja vähäisillä soittimilla. Soittotaitoa voi kehittää säveltämisen ohessa, mutta se vie aikaa varsinaiselta sävellystyöltä. Toisaalta soittotaidon ei tarvitse olla erityisen kattavaa, jotta säveltäminen mahdollistuu. Kappaleiden työstäminen edellyttää kuitenkin vähintään bassosävelien, kitaran ja pianosointujen sekä rumpukomppien perusteiden hallintaa. Samaa ajatusta pohti myös eräs oppilaista:

”Mun mielestä just se että tietäs kaikki soinnut kitaralla ja bassolla, se ois tosi hyödyllinen, mut sit pitäis olla enemmän kyllä musiikintunteja viikossa tai sit jotain muuta musiikkitaustaa.” (oppilas)

Jatkossa pyrin antamaan oppilaille enemmän mahdollisuuksia soittotaidon kehittämiseen ennen säveltämisen aloittamista. Myös harjoitusten suunnittelu oppilaiden soittotaitojen mukaan on tärkeää. Toteutin ryhmäkeskustelun ennen sävellysjakson alkua, mutta olisin voinut kysyä vielä tarkemmin oppilaiden aiemmasta soitto-, sävelly- ja sanoituskokemuksesta, heidän mielimusiikistaan ja toimivatko he mieluummin yksin vai ryhmässä. Tämä olisi antanut minulle opettajana vielä enemmän hyödyllistä tietoa siitä, miten oppilaat haluavat ja kykenevät säveltämään.

Osallistuin oppilaiden varsinaiseen sävellystyöhön vain, jos he pyysivät apuani, sillä halusin että sävellykset olivat täysin heidän omiaan. Pyrin auttamaan oppilaita ongelmatilanteissa, mutta haastatteluiden perusteella en ilmeisesti aina tiennyt avun tarpeesta tai osannut auttaa. Jatkossa tulee huomioida kaikki oppilaat vielä tarkemmin, erityisesti ryhmien jakautuessa eri tiloihin. Jälkikäteen arvioiden olisin voinut ainakin yhdessä sävellystehtävässä aktiivisesti säveltää oppilaiden kanssa, jotta siitäkin sävellystavasta olisi tullut kokemusta. Muutamat oppilaista sanoivatkin haastatteluissa toivoneensa, että olisin osallistunut enemmän sävellysprosessiin ja kappaleen voisi tehdä kokonaan opettajan kanssa. Tässä tulee jälleen ilmi, että opettajan tulee tietää, millä tavoin oppilaat haluavat säveltää.

Ohjeistukseni oli toisinaan puutteellista. Jaoin oppilaille kirjalliset ohjeet punkmusiikissa yleisesti käytettyjen kitarasointujen (vitossoinnut) käyttöön, mutta ne olisi pitänyt esitellä koko luokalle perusteellisesti ennen sävellysharjoituksen aloittamista. Lastenlauluharjoituksessa kirjoitin ohjeistuslappuun

muutaman soinnun riittävän kappaleen säveltämiseen, mutta en antanut vinkkejä mahdollisiin sointuihin. Tästä oppineena laitoin seuraavan sävellysharjoituksen ohjeistuksen esimerkkisointukulkua.

Punkbiisin säveltäminen epäonnistui osaksi sen takia, että virheellisesti oletin punkin olevan musiikkityylinä pääpiirteineen oppilaille tuttua, emmekä tutustuneet siihen juuri lainkaan ennen säveltämisen aloittamista. Tämä alleviivaa tärkeyttä opettajana olla tietoinen oppilaiden kokemusmaailmoista. Osaan ensi kerralla ottaa tämän huomioon alkaessamme säveltää uusien musiikkityylien mukaisesti. Punkbiisin säveltäminen osoittautui muutenkin selvästi hankalammaksi harjoitukseksi kuin olin odottanut. Bändisoittimien jakaminen olisi pitänyt aikatauluttaa paremmin, jotta kaikki pienryhmät olisivat päässeet kehittämään biisejään niitä hyödyntäen. Ylipäätään opetukseen kuluvan ajan arvioiminen osoittautui ryhmäopetuksessa hankalaksi. Syntyi tilanteita, jossa oppilas sai oman työnsä valmiiksi ja alkoi selailla kännykkää, kun muita oppilaita odottaessaan hänellä ei ollut muuta tekemistä. Tiedostan nyt, että tällaisiin hetkiin tulee olla varautunut.

Haasteista huolimatta tykkäsin paljon säveltämisen opettamisesta tämän ryhmän kanssa. Huomasin sen monipuolistavan työtäni ja ajoittain se tuntui parhaimmilta hetkiltä opettajan urallani. Säveltämisen opetus on arvokasta työtä. Omien oppilaitteni sävellysten kuunteleminen oli hyvin antoisaa. Minulla oli optimistinen tunne opetuksen sujumisesta koko jakson ajan. Ohjauksen aikana tuntui, että opettaja-oppilas-suhteeni tiivistyi muutaman oppilaan kanssa ja opin kaikista oppilaistani jotain uutta.

Ajattelen, että kaikessa musiikin opetuksessa voidaan hyödyntää luovuutta ja opetuksen yhtenä päämääränä tulisi olla oppilaiden luovuuden kanavointi ja kehittäminen. Musiikinopetusta tulisi kokonaisuudessaan lähestyä enemmän säveltämisen kautta. Oppilaitteni mielestä säveltämistä – ja yleensäkin musiikkia – tulisi olla enemmän ja jo ensimmäisistä luokista lähtien. Musiikkia opettaessani olen monesti joutunut perustelemaan kyseenalaistaville oppilaille, miksi jotain aihetta käsitellään oppitunnilla. Luova lähestyminen voisi tehdä opetuksesta kiinnostavampaa, merkityksellisempää ja mieleenpainuvampaa niin oppilaille kuin opettajallekin. Esimerkiksi muinaiseen musiikkikulttuuriin tutustuessa voisimme istua rinkiin, laittaa valot himmeälle ja kuvitella olevamme kivikauden ihmisiä leirinuotion äärellä, alkeellisia rumpuja paukuttaen: millaista musiikkia me silloin loisimme? Oppilaat voivat vuorotellen toimia äänenjohtajina muulle ”leirille”, keksimällä omia melodia- tai rytmipätkiä, jotka muut oppilaat toistavat. Uskon, että luovasti, soveltavasti ja elämyksellisesti oppien voidaan kehittää oppilaiden empaattisuutta, kykyä luoda jotain uutta ja toimia omaperäisesti – kaikki arkielämässä hyödynnettäviä taitoja.

Olen huomannut, että säveltäminen ja luovuus ovat taitoja, jotka kehittyvät harjoituksen myötä. Jakson aikana oppilaat pääsivät säveltämään, oppivat yhteistyötaitoja, voittivat esiintymisjännityksensä, oppivat sointuja, soittivat, lauloivat ja sanoittivat ja antoivat rakentavaa palautetta luokkatovereidensa musiikista. Oppilaat, joilla ei ollut lainkaan aiempaa sävellyskokemusta, kykenivät tekemään omia kappaleita. He pitivät säveltämisestä ja ilmaisivat haluavansa säveltää myös opetusjakson jälkeen.

Opinnäytetyöni otsikossa esiintyvä sitaatti ”tekee ite niin siinähan sitä oppii parhaiten” oli oppilaani vastaus kysytyäni häneltä, kuinka säveltämistä tulisi hänen mielestään opettaa kouluissa. Olen samaa mieltä, säveltämistä voi oppia vain itse tekemällä. Sama pätee myös säveltämisen opettamiseen.

Toivon, että musiikinopettajat rohkaistuvat säveltämään itse ja myös opettamaan sitä oppilailleen. Virheitä pelkäämättä tulisi vain heittäytyä säveltämään oppilaiden kanssa. Opettaessani tein itsekin erehdyksiä, jotka huomioiden pyrin kehittämään opettajuuttani. Säveltämistaitoakin tärkeämpää on se, että opettaja on kannustava. Opettajan omasta innostuksesta oppilaatkin saavat intoa käydä toimeen. Säveltämisen pedagogiikan tulisi olla merkittävä osa musiikinopettajien ammatillista koulutusta, jotta opettajat saavat työkaluja ja itseluottamusta opetukseen.

Oppilaitteni mielestä koulussa tapahtuvan säveltämisen tulisi olla jaksomme kaltaisesti monipuolista. Neuvoni musiikinopettajille on, että hyödyntäkää mahdollisimman paljon erilaisia säveltämistapoja, joita on mahdollista toteuttaa omissa opetuskonteksteissanne. Kokeilkaa erilaisia sävellystapoja yksin ja ryhmissä, soittakaa aktiivisesti soittimia ja tutustukaa uusiin musiikkityyleihin, jotta jokaiselle löytyy mieluisa tapa säveltää. Opettaja voi hyödyntää oppilaiden olemassa olevia vahvuuksia, jotta kynnyksensä säveltämiseen on pienempi. Mikäli harjoitus on helposti omaksuttava ja kiinnostava, oppilaat kyllä heittäytyvät mukaan. On tärkeää muistaa, että yksittäinen sävellystunti saattaa olla se kipinä, joka sytyttää oppilaan kiinnostuksen säveltämiseen. Lopputuloksella tai menetelmällä ei ole niin väliä – tavoitteena on herätellä oppilaat luomaan jotain omaa. Itse tekemällä ja kokeilemalla oppii säveltämistäkin parhaiten, toteaa eräs oppilas.

”Kokeillaan mahdollisimman eri tavoilla eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Et kaikki ei sovi itellesä, mut löytyy se joku, joka sopii” (oppilas)

Uskallan väittää, että säveltämisopetus on suomalaisessa perusopetuksessa vielä lastenkengissä. Olisi mielenkiintoista saada tietoon kattava kuvaus onnistuneista sävellyskokemuksista ja sävellysopetuksessa koetuista haasteista niin opettajien kuin oppilaiden näkökulmasta. Mahdollisimman usean koulun ja luokka-asteen laaja tutkimus antaisi perusteellisen kuvan sävellysopetuksen nykytilasta suomalaisessa perusopetuksessa. Potentiaalisesti löydettäisiin uusia keinoja säveltämisopetuksen kehittämiseksi.

LÄHTEET

- Aalto-Urantowka, Erno 2021. Improvisaation pedagogiikka ja sen mahdollisuudet. Teoksessa Leena Unkari-Virtanen (toim.) Opastajana säveltämisen polulla. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja, 19–31. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/504189/2021%20Mikrokirjat%2042%20Opastajana%20s%c3%a4veltamisen%20polulla.pdf>. Viitattu 27.1.2022.
- Antila, Sakari 2013. Kertomus lukiomusikaalin säveltämisestä ryhmätyöskentelynä. Teoksessa Juha Ojala & Lauri Väkevä (toim.) Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 99–112.
- Anttila, Pirkko 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. Tallinna: AS Pakett.
- Berkley, Rebecca 2001. Why is teaching composing so challenging? A survey of classroom observation and teachers' opinions. *British Journal of Music Education* 18 (2), 119-138.
- Coss, Roger G. 2019. Creative Thinking in Music: Student-Centered Strategies for Implementing Exploration Into the Music Classroom. *General Music Today* 33 (1), 29–37.
- Glover, Joanna 2000. Children composing 4–14. Verkkojulkaisu. Taylor & Francis Group. <https://ebookcentral-pro-quest-com.ezproxy.savonia.fi/lib/savoniafi/reader.action?docID=164981&ppg=19>. Viitattu 1.5.2022.
- Hartikainen, Suvi 2018a. Musiikkioppilaitokset säveltämässä. Teoksessa Suvi Hartikainen (toim.) Säveltäen ja soittaen – Säveltämisen pedagogiikkaa musiikkioppilaitoksiin. Verkkojulkaisu. Metropolia Ammattikorkeakoulu, 5–7. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/158899/2018_hartikainen_saveltaen_ja_soittaen_ERILLISJULKAISUT.pdf. Viitattu 4.5.2022.
- Hartikainen, Suvi 2018b. Rohkeasti luomaan. Teoksessa Suvi Hartikainen (toim.) Säveltäen ja soittaen – Säveltämisen pedagogiikkaa musiikkioppilaitoksiin. Verkkojulkaisu. Metropolia Ammattikorkeakoulu, 9–16. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/158899/2018_hartikainen_saveltaen_ja_soittaen_ERILLISJULKAISUT.pdf. Viitattu 3.3.2022.
- Hongisto, Ilari & Laukkanen, Jere 2018. Säpe-laastari. Teoksessa Suvi Hartikainen (toim.) Säveltäen ja soittaen – Säveltämisen pedagogiikkaa musiikkioppilaitoksiin. Verkkojulkaisu. Metropolia Ammattikorkeakoulu, 35–38. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/158899/2018_hartikainen_saveltaen_ja_soittaen_ERILLISJULKAISUT.pdf. Viitattu 26.2.2022.
- Honkatukia, Päivi, 2018. Haastattelu nuorisotutkimuksen metodina. Teoksessa Tomi Kiilakoski & Päivi Honkatukia (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 149–170.
- Honkatukia, Päivi, Kiilakoski, Tomi & Suurpää, Leena. Aineistosta analyysiin. Teoksessa Tomi Kiilakoski & Päivi Honkatukia (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 351–371.

Hyppönen, Olli & Lindén, Satu 2009. Opettajan käsikirja – opintojaksojen rakenteet, opetusmenetelmät ja arviointi. Verkkojulkaisu. <http://lib.tkk.fi/Reports/2009/isbn9789622480637.pdf>. Viitattu 27.1.2022.

Jyväskylän yliopisto julkaisuaika tuntematon [1]. MKAS2003 Säveltämisen pedagogiikka (5 op). Verkkojulkaisu. <https://opinto-opas.jyu.fi/2021/fi/opintojakso/mkas2003/>. Viitattu 8.2.2022.

Jyväskylän yliopisto julkaisuaika tuntematon [2]. MKAA2006 Sävellys ja sovitus 1 (5 op). Verkkojulkaisu. <https://opinto-opas.jyu.fi/2020/fi/opintojakso/mkaa2006/>. Viitattu 8.2.2022.

Jyväskylän yliopisto julkaisuaika tuntematon [3]. MUSS057 Musiikillinen luovuus (5 op). Verkkojulkaisu. <https://opinto-opas.jyu.fi/2021/fi/opintojakso/muss057/>. Viitattu 8.2.2022.

Karjalainen-Väkevä, Mirja & Nikkanen, Hanna 2013. Opettajan roolit säveltämisen ohjaajana ala- ja yläkoulussa. Teoksessa Juha Ojala & Lauri Väkevä (toim.) Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 64–82.

Kiilakoski, Tomi & Honkatukia, Päivi 2018. Johdanto: miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä? Teoksessa Tomi Kiilakoski & Päivi Honkatukia (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 8–28.

Kuoppamäki, Anna 2013. Säveltäminen yhteisöllisen vuorovaikutuksen ja toimijuuden rakentajana – Tarinoita musiikin perusteiden tunneilta. Teoksessa Juha Ojala & Lauri Väkevä (toim.) Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 148–162.

Kuusela, Miia 2009. Luovuus ja säveltäminen osana musiikinopetusta. Opinnäytetyö. Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/20076/jamk_1246269259_0.pdf. Viitattu 2.3.2022.

Laitinen, Sirkka, Hilmola, Antti & Juntunen, Marja-Leena 2011. Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla. Verkkojulkaisu. Erweko Painotuote Oy. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2014/09/OPH_0111.pdf. Viitattu 4.5.2022.

Laukkanen, Jere 2021. Sanoista ja sanoittamisesta. Teoksessa Leena Unkari-Virtanen (toim.) Opastajana säveltämisen polulla. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja, 12–17. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/504189/2021%20Mikrokirjat%2042%20Opastajana%20s%20a4veltamisen%20polulla.pdf>. Viitattu 27.1.2022.

Lightfoot, Henry 2020. Musiikinopettajien kokemuksia musiikin luovan tuottamisen opetuksesta. Maisterintutkielma. Musiikkikasvatuksen koulutusohjelma. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/73771/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-202101251236.pdf>. Viitattu 28.11.2021.

Muhonen, Sari 2013. Lasten musiikillisen luomisprosessin tukeminen alakoulussa – esimerkkinä säveltäminen. Teoksessa Juha Ojala & Lauri Väkevä (toim.) Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia

näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 83–98.

Muhonen, Sari 2016. Songcrafting practice: A teacher inquiry into the potential to support collaborative creation and creative agency within school music education. Sibelius-Akatemia. Verkkojulkaisu. https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/6572/muhonen_songcrafting_2016_studiamusica67.pdf. Viitattu 4.3.2022.

Nikali, Eveliina 2021. Säveltämisen portaat luokkasäveltämisessä. Teoksessa Leena Unkari-Virtanen (toim.) Opastajana säveltämisen polulla. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja, 33–44. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/504189/2021%20Mikrokirjat%2042%20Opastajana%20s%c3%a4veltamisen%20polulla.pdf>. Viitattu 27.1.2022.

OECD 2021. Education at a Glance 2021. Verkkojulkaisu. https://www.oecd-ilibrary.org/sites/b35a14e5-en/1/3/5/2/index.html?itemId=/content/publication/b35a14e5-en&_csp_=9689b83a12cab1f95b32a46f4225d1a5&itemIGO=oecd&itemContentType=book#table-grp-d1e26913. Viitattu 9.3.2022.

Ojala, Juha & Väkevä, Lauri 2013. Säveltäminen luovana ja merkityksellisenä toimintana. Teoksessa Juha Ojala & Lauri Väkevä (toim.) Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 10–22.

Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelmaan perusteet 2014. 4. painos. Helsinki: Next Print Oy.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus. Maailman osaavimmaksi kansaksi. Verkkojulkaisu. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160903/21_TUKA_OKM_WEB.pdf. Siteerattu 2.3.2022.

Oulun yliopisto julkaisuaika tuntematon. 422267A Luova ja esittävä projekti, 5 op. Verkkojulkaisu. <https://opas.peppi oulu.fi/opintojakso/422267A/4080>. Viitattu 8.2.2022.

Paananen-Vitikka, Pirkko 2020. Säveltämisen ja improvisaation arviointi: tutkimuksen ja opetuksen näkökulmia. Teoksessa Leena Unkari-Virtanen (toim.) Oivalluksia säveltämisen ja musiikkipedagogiikan ääreltä. Verkkokirja. Metropolia Ammattikorkeakoulu, 61–110. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/341280/2020%20TAITO%2043%20Oivalluksia%20s%c3%a4velt%c3%a4misen%20ja%20musiikkipedagogiikan%20%c3%a4%c3%a4relt%c3%a4.pdf>. Viitattu 17.2.2022.

Partti, Heidi 2016a. Laulutekijä laskeutui kouluun. Teoksessa Heidi Partti & Anu Ahola Säveltäjyyden jäljillä - Musiikintekijät tulevaisuuden koulussa. Helsinki: Unigrafia Oy Yliopistopaino, 61–88.

Partti, Heidi 2016b. Muuttuva muusikkous koulun musiikinopetuksessa. Musiikkikasvatus 19 (1), 8–28.

Partti, Heidi 2016c. On aika säveltää. Teoksessa Heidi Partti & Anu Ahola Säveltäjyyden jäljillä - Musiikintekijät tulevaisuuden koulussa. Helsinki: Unigrafia Oy Yliopistopaino. 41–60.

Partti, Heidi 2016d. Sävellän – siis lennän. Teoksessa Heidi Partti & Anu Ahola Säveltäjyyden jäljillä - Musiikintekijät tulevaisuuden koulussa. Helsinki: Unigrafia Oy Yliopistopaino. 21–35.

Partti, Heidi & Westerlund, Heidi 2013. Säveltäjyyden merkitykset osallistumisen kulttuurissa ja tulevaisuuden musiikkikasvatuksessa. Teoksessa Juha Ojala & Lauri Väkevä (toim.) Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 23–32.

Perusopetuslaki 1998/628. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>. Viitattu 1.2.2022.

Ruthmann, Alex 2007. The Composer's Workshop: An Approach to Composing in the Classroom. *Music Educator's Journal* 93 (4), 38–43.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006a. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto: Osallistuva havainnointi. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html. Viitattu 23.4.2022.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006b. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto: Sisällönanalyysi. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html. Viitattu 8.3.2022.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006c. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto: Toimintatutkimus. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4.html. Viitattu 8.3.2022.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006c. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto: Tutkijan asema. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_2.html. Viitattu 8.3.2022.

Sintonen, Sari 2021. Säveltämisen pedagogiikalla tukea itseilmaisuuun. Teoksessa Leena Unkari-Virtanen (toim.) Opastajana säveltämisen polulla. Verkkojulkaisu. Metropolia Ammattikorkeakoulu, 7–10. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/504189/2021%20Mikrokirjat%2042%20Opastajana%20s%c3%a4veltamisen%20polulla.pdf>. Viitattu 28.11.2021.

Sivonen, Janne 2016. Kosketus luovuuteen. Teoksessa Heidi Partti & Anu Ahola Säveltäjyyden jäljillä - Musiikintekijät tulevaisuuden koulussa. Helsinki: Unigrafia Oy Yliopistopaino. 36–39.

Taideyliopisto julkaisuaika tuntematon [1]. S-IY9 Luomus 1, 3 op. Verkkojulkaisu. <https://opinto-opas.uniarts.fi/fi/opintojakso/S-IY9/1510>. Viitattu 8.2.2022.

Taideyliopisto julkaisuaika tuntematon [2]. Musiikkikasvatus, musiikin maisteri, 2021-. Verkkojulkaisu. <https://opinto-opas.uniarts.fi/fi/tutkinto-ohjelma/9990>. Viitattu 8.2.2022.

Tikkanen, Otto & Klami, Markku 2018. Alueelliset ryhmät äänessä: Motivaatio. Teoksessa Suvi Hartikainen (toim.) Säveltäen ja soittaen – Säveltämisen pedagogiikkaa musiikkioppilaitoksiin. Verkkojulkaisu. Metropolia Ammattikorkeakoulu, 21.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/158899/2018_hartikainen_saveltaen_ja_soit-taen_ERILLISJULKAISUT.pdf. Viitattu 26.2.2022.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Verkkojulkaisu. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarviointin_ohje_2020.pdf. Viitattu 23.4.2022.

Tynkkynen, Kati 2022. "Metsässä on paljon puita" - kun ekaluokkalaiset laulun tekivät. Savonia-ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/739960/Tynkkynen_Kati.pdf. Viitattu 28.4.2022.

Unkari-Virtanen, Leena 2017. Säveltäminen ja musiikkipedagogiikka. Teoksessa Suvi Hartikainen (toim.) Reseptejä säveltämisen ohjaukseen. Verkkojulkaisu. Metropolia Ammattikorkeakoulu, 4–7. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/138723/2017_Hartikainen_Reseptaja_saveltamisen_ohjaukseen_ERILLISJULKAISU.pdf. Viitattu 28.2.2022.

Unkari-Virtanen, Leena 2020a. Lukijalle. Teoksessa Leena Unkari-Virtanen (toim.) Oivalluksia säveltämisen ja musiikkipedagogiikan ääreltä. Verkkokirja. Metropolia Ammattikorkeakoulu, 8–11. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/341280/2020%20TAITO%2043%20Oivalluksia%20s%c3%a4velt%c3%a4misen%20ja%20musiikkipedagogiikan%20c3%a4relt%c3%a4.pdf>. Viitattu 17.2.2022.

Unkari-Virtanen, Leena 2020b. Musiikkipedagogiikan evoluutio ja Säpe-ilmiö. Teoksessa Leena Unkari-Virtanen (toim.) Oivalluksia säveltämisen ja musiikkipedagogiikan ääreltä. Verkkokirja. Metropolia Ammattikorkeakoulu, 111–125. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/341280/2020%20TAITO%2043%20Oivalluksia%20s%c3%a4velt%c3%a4misen%20ja%20musiikkipedagogiikan%20c3%a4relt%c3%a4.pdf>. Viitattu 17.2.2022.

Unkari-Virtanen, Leena, Aalto-Urantowka, Erno, Ahvenjärvi, Sanna, Ervasti, Marja, Hongisto, Ilari, Nikali, Eveliina & Tikkanen, Otto 2020. Säveltämiskasvatusta kehittämässä. Teoksessa Leena Unkari-Virtanen (toim.) Oivalluksia säveltämisen ja musiikkipedagogiikan ääreltä. Verkkokirja. Metropolia Ammattikorkeakoulu, 12–43. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/341280/2020%20TAITO%2043%20Oivalluksia%20s%c3%a4velt%c3%a4misen%20ja%20musiikkipedagogiikan%20c3%a4relt%c3%a4.pdf>. Viitattu 17.2.2022.

Uusikylä, Kari 2012. Luovuus kuuluu kaikille. Juva: PS-Kustannus.

Vilmilä, Fanny 2018. Toiminnassa kohtaamisen etiikka. Teoksessa Tomi Kiilakoski & Päivi Honkatukia (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä, 89–92. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Vokkolainen, Kaisa 2020. Opettaja työnsä kehittäjänä. Säveltämiskasvatusta tutkimassa. Metropolia ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/338608/Vokkolainen_Kaisa.pdf. Viitattu 28.4.2022.

LIITTEET

LIITE 1: Sävellysharjoitukset

Musiikkivideosävellysharjoitus

Tavoite: sävelletään biisi videon päälle

1. Valitse jokin video YouTubesta tai kuvaa itse jokin videopätkä. Videon ei tarvitse olla kovin pitkä, minuutti riittää hyvin. Ehdotuksia: luontovideo tai pätkä elokuvasta, josta on otettu musiikit pois (laita hakuun → movie scene without music).

2. Kun olet löytänyt miellyttävän videon, katso sitä ja pohdi millainen tunnelma siinä on. Tulisiko musiikin olla rauhallista vai intensiivistä? Hidasta vai nopeaa? Iloista vai haikeaa?

3. Ala säveltämään! Mene osoitteeseen <https://musiclab.chromeexperiments.com/Song-Maker/> ja ala leikkimään vaihtoehdoilla. Voit tehdä musiikin myös äänittämällä omaa soittoasi kännykän nauhuriin.

Kun biisi on valmis, yhdistetään se videoon:

4. Tallenna biisi: jos olet tehnyt biisin kännykällä, paina Song Makerissa "Save" ja avaa linkki tietokoneella. Paina koneella jälleen "Save" ja valitse "Download wav". Tallenna biisi koneelle.

5. Mene osoitteeseen kapwing.com ja paina "Start editing". Lisää YouTube-video liittämällä sen linkki tai lisää oma video uppaamalla se.

6. Lisää biisi koneelta painamalla Add Media ja vedä ääniraita alas:

7. Voilà! Video ja biisi on yhdessä. Paina ylhäältä "Export Video" ja valitse "Export with watermark". Kopioi linkki ja halutessasi jaa se muille (mutta ainakin Matille). Nauti työstäsi!

Harjoitus lastenlaulun säveltämiseksi

Tavoitteena on säveltää ja sanoittaa lastenlaulu 2–3 hengen ryhmissä.

Kaikki suuret säveltäjät ovat tehneet lastenlauluja. Pystytkö *sinä* seuraamaan heidän jalanjälkiään ja luomaan mahdollisimman mieleenpainuvan ja yksinkertaisen laulun?

Pyritään tekemään yksinkertainen laulu, jossa on vain muutama sointu ja mieleenpainuva melodia (ajattele Hämä-hämähäkki, Tuiki tuiki tähtönen). Soittimina voi käyttää esim. kitaraa, ukulelea, pianoa, rytmisoittimia, kanteletta...

Aloita keksimällä jokin kiinnostava aihe (sen taustalla voi olla oma lapsuusmuisto) ja listaa sanoja, jotka liittyvät siihen. Sanoituksen pohjana voi olla esim. jokin eläin, sääilmiö, retki, nukahtaminen tai jokin muu tapahtuma. Sanoitus voi kertoa myös ikävistä asioista. Sanoitusten tulee rimmata (voit käyttää apuna netistä löytyviä riimisanakirjoja). Muodosta yksinkertainen tarina, jonka biisi kertoo.

Kirjoita sanat ja soinnut puhtaaksi lapulle, nimeä biisi ja merkitse tekijät. Plussapisteitä jos pystytte opettamaan laulun muille!

Kuten yleensäkin säveltämisessä, ei haittaa jos kappale rikkoo ohjeistusta ja kehittyy pidemmälle 😊

Riimisanakirjat:

www.suomisanakirja.fi/riimit/riimisanakirja (hyvin tarkka rimmauksen suhteen)

www.riimihaku.fi/ (epätarkempi rimmauksen suhteen, mutta enemmän sanoja)

Harjoitus punkbiisin säveltämiseksi

Jos lastenlaulut olivat mielestänne liian positiivisia, pääsette nyt valittamaan ongelmista tekemällä punkbiisin.

Sanoitus ja soinnut

Sanoitusten tulee käsitellä asioita, jotka ärsyttävät teitä henkilökohtaisesti tai jotain laajempaa epäkohtaa yhteiskunnassa. Sanoituksissa voitte vain purkaa tunteita valittamalla asiasta (saa kiroilla) tai tarjota joku ratkaisu ongelmaan. Sanat voi kirjoittaa myös englanniksi.

Voitte käyttää entuudestaan tuttuja sointuja ja/tai vitossointuja. Vitossoinnut (eli voimasoinnut) eivät ole duureja eikä molleja, vaan ne syntyvät kahdesta sävelestä:

Sointuja, jotka sopivat yhteen ovat esim.:

A5-D5-E5 / D5-G5-A5 / G5-C5-D5 / E5-A5-H5

Sovitus ja esitys

Kappaleen tulee olla voimakas ja menevä, asenne on tärkeä! Biisissä tulee olla vähintään kaksi eri osaa: säkeistö, jossa kuvaatte ongelmia ja iskevä kertosaie, jossa ratkaisette ongelman tai sanotte mitä mieltä siitä olette.

Lopuksi biisi esitetään bändinä (rummut-basso-kitara-laulu). Myös muita soittimia voi käyttää. Esiintyessä on toivottavaa olla liikettä mukana!!

Ota inspistä näistä klassikko-punkbiiseistä:

Ramones - Blitzkrieg Bop

Sex Pistols - God Save the Queen

Bikini Kill - Rebel Girl

The Clash - London Calling

Stooges - Raw Power

LIITE 2: Tutkimuslupapyyntö

TUTKIMUSLUPAPYYNTÖ

[aika ja paikka]

Hyvä oppilas,

osana Savonia-ammattikorkeakoulun Taidepedagogi YAMK -opintoja teen opinnäytetyötutkimuksen, jossa kerään tietoa yhdeksäsluokkalaisten säveltämiseen liittyvistä kokemuksista ja mielipiteistä. Tavoitteena on selvittää, mitä merkitystä säveltämisellä on yhdeksäsluokkalaisille.

Haluan toteuttaa tutkimukseni luokkasi musiikintuntien yhteydessä. Teemme kevätlukukaudella matalan kynnyksen sävellysharjoituksia. Säveltämisperiodin jälkeen haastattelen sinua ja muita luokkanne oppilaita säveltämiseen liittyen. Voit tulla haastatteluun yksin tai luokkakaverin kanssa. Kaikki oppilaat osallistuvat säveltämiseen ja haastatteluun vaikka eivät osallistuisi tutkimukseen.

Tutkimuksen toteutus edellyttää tutkimusluvan saamista oppilailta sekä koulun rehtorilta ja johtokunnalta. Tutkimusluvan myöntäminen tarkoittaa sitä, että annat minulle luvan kuvailla luokan toimintaa sekä kirjata opetuksen aikana ja haastattelussa antamiasi lausuntoja. Olen kiinnostunut vain säveltämiseen liittyvistä lausunnoista. En tule kuvaamaan tutkimuksessani mitään muuta luokassa tapahtuvaa keskustelua tai toimintaa, enkä kritisoi kenenkään sävellyksiä. Tutkimusaineisto kerätään tekstitiedostoon vain omaan käyttööni ja se poistetaan työn valmistuttua. Tutkimukseen osallistujista ei kerätä henkilötietoja eikä työssä mainita ketään nimeltä. Valmis työ tulee näkyviin opinnäytetöiden julkaisusivustolle osoitteessa theseus.fi.

Sinulla on oikeus osallistua vapaaehtoisesti tutkimukseen tai kieltäytyä siihen osallistumisesta. Voit keskeyttää osallistumisesi milloin tahansa, eikä keskeyttämiselle tarvitse antaa syytä. Keskeyttäminen ei estä siihen asti kerätyn aineiston käyttämistä tutkimuksessa. Tutkimukseen osallistuminen ei lisää musiikintunneilla vaadittua työmäärää eikä päätökselläsi ole vaikutusta arvosanaasi.

Tutkimus on sitä laadukkaampi mitä enemmän siihen osallistuu tutkittavia, joten toivon saavani tutkimusluvan kaikilta oppilailta. Lupa myönnetään allekirjoittamalla tämä tutkimuslupapyyntö. Mikäli olet täyttänyt 15 vuotta, tutkimukseen osallistumiseen riittää sinun suostumuksesi. Huoltajia kuitenkin informoidaan tutkimuksesta. Vastaan mielelläni kaikkiin opinnäytetyötäni koskeviin kysymyksiin.

Matti Ritvanen, [Koulu X:n] musiikinopettaja

Oppilaan nimi

 osallistun vapaaehtoisesti tutkimukseen en osallistu tutkimukseen

Oppilaan allekirjoitus

Paikka ja päiväys

LIITE 3: Opetuspäiväkirjaa ohjanneet kysymykset

Jokaisen oppitunnin jälkeen sanelin kännykän ääninauhuriin näihin kysymyksiin pohjautuen mitä tunnilla on tehty, miten opetus on sujunut ja miltä oppilaiden työskentely vaikutti. Nämä sanelut muodostivat opetuspäiväkirjan, jota käytin työssä aineistona (ks. luku 4).

- Mitä teitte tänään? Mitä oli tarkoitus tehdä tänään? Miksi muutos suunnitelmaan? Katso nimelistaa ja kerro mitä kukin teki tänään.
- Miltä oppilaat vaikuttivat säveltämisen suhteen?
- Olivatko vastaanottavaisia säveltämään? (Olivatko vastaanottavaisi uudelle harjoitukselle?)
- Innostuiko joku erityisesti? Oliko joku, joka ei innostunut?
- Minkälaista musiikkia syntyi? Minkälaisia sanoituksia syntyi?
- Oivalsiko joku jotain?
- Kuuntelitteko / soittivatko omia biisejään? Miltä ne kuulostivat? Miten muut reagoivat?
- Miten harjoitusta / opetusta voisi parantaa? Oliko harjoitus liian helppo tai vaikea?
- Mitä teette ensi kerralla? Mitkä on yleisfiilikset?

LIITE 4: Haastattelukysymykset oppilaille

I) Prosessin aikaisen työskentelyn kuvailu ja reflektointi

- Miten kuvailisit luovaa työtäsi (eli säveltämistä, sanoittamista, sovittamista, soittamista ja laulamista) viimeisen kahden kuukauden aikana? Millainen kokemus tämä sävellysjakso mielestäsi oli? (Miksi?) (Minkälaisia biisejä teit ja kenen kanssa? Mitä adjektiiveja käyttäisit työskentelysi/jakson kuvailuun? Millä tavalla soitto- tai laulutaitosi kehittyi? Millainen luokan ilmapiiri mielestäsi oli säveltämisperiodin aikana? Mitkä asiat koit vaikeiksi?)

II) Säveltämisen ja sen opetuksen henkilökohtainen merkitys oppilaalle

- Mitä mieltä olet säveltämisestä, mikä sen merkitys on sinulle henkilökohtaisesti? Miltä sinusta tuntui esittää oma sävellyks? (Miksi?) Jos et innostunut säveltämisestä, mistä arvelit sen johtuvan?
- Miltä tuntui säveltää ja esittää omia biisejä yhdessä muiden kanssa? Miten se erosi yksin säveltämisestä? (Miksi? Mikä vaikutus sillä oli luomisprosessiin?)

III) Opetuksen kehittäminen

- Oliko jokin sävellysharjoitus, josta pidit tai et pitänyt erityisesti? (Miksi?)
- Millä tavoin haluaisit että säveltämistä opetettaisiin koulussa? Miten säveltämisen opetusta voisi kehittää? (Mitä mieltä olit soitinvalikoimasta ja luokkatilasta säveltämiseen?) Mitä taitoja toivoisit oppineen aiemmin musiikintunneilla, joista mahdollisesti olisi ollut hyötyä säveltämisessä?
- Minkälaista palautetta haluaisit antaa opetuksesta? (Miten olisin voinut auttaa sinua enemmän?)
- Aiotko tehdä omia biisejä myös jatkossa? (Miten? Miksi?)
- Haluatko kommentoida jotain (mitä en tullut kysyneeksi)?